

KULTÚRA

ROČNÍK XIII. – č. 1

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

13. JANUÁRA 2010

Vydáva Factum bonum, s. r. o. • Šéfredaktor Teodor Križka • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0903 846 313 • e-mail: redakcia@kultura-fb.sk • Cena 1,00€

Už pred piatimi rokmi jeden z našich vysokých cirkevných predstaviteľov neváhal verejne upozorniť veriacich, ako aj prítomných najvyšších štátnych predstaviteľov, že v našej spoločnosti sa stále jasnejšie a útočivejšie prejavuje komplot nepriateľských síl proti kresťanstvu a najmä proti Katolíckej cirkvi: „Bez nadsádzky môžeme povedať, že kresťanské prostredie na Slovensku je ohrozené, pretože sú kresťanské hodnoty spochybňované, ba dokonca zosmiešňované.“

Musel mať na to svoje dôvody. Veď pre každého čo i len trocha uvažujúceho pozorovateľa je to evidentná skutočnosť. Stačí si vziať do rúk ktorýkoľvek z celonárodne, ale aj regionálne rozšírených denníkov, ešte viac hociktorý z ilustrovaných týždenníkov, ktorými vydavateľstvá zaplavujú novinové stánky, alebo aj

Ohrozenia kresťanstva

v súčasnej politickej situácii

množstvo ponúkaných kníh v pouličných stánkoch, mnohých kníhkupectvách, ba aj v nespočetných inzertných novinách, ktoré vychádzajú v státisícových nákladoch a periodicky ich nachádzame gratis v našich poštových schránkach; stačí čo i len letmo otvoriť hociktorý domáci aj zahraničný televízny program v akomkoľvek čase, alebo sa trocha započúvať do rozhovorov najmä mladých, ale aj nielen mladých ľudí pri ich zábavách, na trhovisku, počas prestávok v škole, ba neraz aj v rodine, aby sme si túto skutočnosť overili. Musíme sa však priznať, že najčastejšie to vôbec nerobíme. A čo pozorne nevnímame, o tom nebudeme nikdy uvažovať, a preto si to vôbec neuvedomujeme. Všetci sme neustále zaplavovaní takým množstvom masovokomunikačných posolstiev, že nám to ani časovo nevyjde, aby sme sa nad nimi pozastavovali. Pritom však zabúdame, že všetky tie posolstvá majú svoj obsah aj svoju účelnosť, sú často študované a programované vysoko špecializovanými odborníkmi na lahodné ovplyvňovanie vedomia i podvedomia, takže bez toho, žeby sme si to uvedomili, stávame sa receptormi tých obsahov, ktoré ohrozujú vieru a mravné zásady nielen v totalite spoločnosti našich spoluobčanov už od najútlejšieho veku, ale aj náš vlastný myšlienkový svet. Bránime sa totiž iba proti tomu, čo vnímame ako nebezpečenstvo. Baránka sa nikto z nás nebojí, preto pred ním neuteká ani sa nebráni. Ale Kristus Pán nás aj dnes - ba práve dnes azda najaktuálnejšie - upozorňuje: „Chráňte sa falošných prorokov: prichádzajú k vám v ovčom rúchu, ale vnútri sú draví vlci.“ (Mt 7, 15)

MILAN S. ĎURICA

Nikdy v ľudských dejinách to nebolo potrebné, ako dnes. Prvotnú Cirkev, ako jej to Božský zakladateľ predpovedal, prenasledovali najprv Židia, potom aj globalizujúci Rimania, a to väzneniami, bičovaním, kameňovaním, smrťou na kríži alebo sťažením hlavy. Ale krv mučeníkov bola semenom kresťanov: práve v tých prvých storočiach z pôvodnej židovskej sekty sa Cirkev stala svetovým náboženstvom. Podobným spôsobom aj v súčasnosti v zaostalejších krajinách zeme gule každoročne hynú desiatky a desiatky hlásateľov evanjelia. Iba niektoré katolícké spravodajské služby pravidelne uverejňujú zistené fakty o tomto mučeníctve. Svetové masmédiá o tom zánovito mlčia. Tak v rámci príprav na Veľké jubileum v roku 2000 komisia „Noví mučeníci“ zistila, že v priebehu 20. storočia zahynulo pre vieru 12 692 katolíkov, z toho 126 bis-kupov, 5 343 diecéznych kňazov a seminaristov, 4 872 rehoľníkov a 2 351 laikov. Pritom sa tam nebral ohľad na takmer dva milióny kresťanských Arménov, ktorých od roku 1895 a najmä v roku v roku 1915 vyvražďili Kurdi a Turci. Až dve tretiny spomenutých vrážd vykazuje naša Európa. V rokoch 1936 - 1937 komunistický režim v Španielsku dal často neľudským spôsobom vyvraždiť trinásť biskupov, 4 184 kňazov a seminaristov, 2 365 rehoľníkov, 2 830 rehoľných sestier a nespočetných katolíckych laikov. Počas Hitlerovho režimu v Nemecku bolo zavraždených vyše štyritisíc kňazov. Iba v koncentračnom tábore Dachau vyvražďili 2 794 kňazov a rehoľníkov, v okupovanom Poľsku 1 923 kňazov, 580 rehoľníkov a 289 rehoľných sestier. Ale tu ide iba o bezpečne zistené vraždy, pri čom sa musí počítať s tým, že skutočný stav obetí bol oveľa vyšší, pretože mnohé archívne materiály z koncentračných táborov boli pred koncom vojny zničené.

Nám na Slovensku už Cirkev uznala a vyhlásila za blahoslavených troch mučeníkov. Ale nemáme doposiaľ spoľahlivo a vyčerpávajúco zistené, koľko kňazov, rehoľníkov a katolíckych laikov bolo počas uplynulého 20. storočia najrozličnejšie prenasledovaných a pozbavených života pre ich vieru.

(Pokračovanie na 4. strane)

Snímka: Ján Motulko

Milujem knihy a vážim si každého, kto v ťažkých časoch komercionalizácie všetkých foriem života venuje svoju energiu literatúre. Ale, zdá sa, už ani tu dávno neplatí, že kniha je priateľ človeka.

Pred Vianocami som obetoval nemalú čiastku dvadsať eur a kúpil som si druhý zväzok Dejín slovenskej literatúry od Imricha Sedláka a kolektívu autorov. No aký úžas ma zalial už pri letmom listovaní takmer osemstranovou publikáciou. Moje očakávania, že nájdem aspoň objektivizujúci pohľad na vývin slovenskej literatúry XX. stor., sa v okamihu rozplynuli. Namiesto toho som našiel znôšku interpretácií bez ladu a skladu, síce doplnenú o niektorých autorov, ktorých komunistická cen-

Úbohé dejiny

TEODOR KRIŽKA

zúra z ideologických dôvodov vymazávala z kultúrneho povedomia, no podliezajúcu ešte aj latku literárnovedného bádania minulého režimu. Nijaká hĺbka, nijaký pokus o syntézu, len bezduchý a navyše fragmentárny popis podliehajúcim interpretačným stereotypom a literárnohistorickým klišé.

Neočakával som, že autori jednotlivých častí zostúpia zo svojho pomyselného Olympu a zaradia do literatúry aj mená autorov, ktorých dielo vyvracia mýty o tom, že na Slovensku neboli paralelné kvalitné literárne pohyby a autori zachraňujúci česť národnej kultúry a vytvárajúci alternatívu bezduchému socialistickému realizmu. To by už na ich nezorientovanosť a pohodlnú pýchu bolo priveľa. No spomenúť napr. dielo slovenského Šaldu, ako sa pokojne dá nazvať literárnokritické dielo Jozefa Kútnika-Šmálova, iba na dvoch miestach, aj to dehonestujúco, v súvislosti s jeho brisknou a mimochodom stále inšpiratívnou kritikou slovenského nadrealizmu, je nevedecká arogancia najhrubšieho zrna.

Z týchto tzv. Dejín slovenskej literatúry úplne vypadla napr. jedinečná osobnosť nitrianskeho lekára MUDr. Pavla Straussa, konvertitu, ktorého dielo je zaiste jedným z dôvodov ospravedlivenia Slovenska pred súdom Najvyššieho. Na jednom mieste sa dokonca spochybňuje i tvorba Karola Strmeňa, veľikána slovenskej poézie a exulanta navrhnutého na Nobelovu cenu za literatúru, nositeľa najvyšších francúzskych vyznamenaní.

A to sú iba dva z mnohých príkladov, keď sa pod maskou slobodného bádania skrýva stará známa tvár nafúkaného apriorizmu a ideologickej intrigy.

Už je to raz tak, ani ženská frigidnosť sa nedá nahradiť šminkami, hoci sú z dovozu.

Vo vyratúvaní chýb, medzier a omylov by som mohol pokračovať a určite by som popísal mnoho strán.

(Pokračovanie na 2. strane)

www.kultura-fb.sk

V roku 1918 vytýčil Masaryk občanom novovzniknutej ČSR dve priority: „Nebát se a nekráť.“ Riadiť sa nimi znamenalo stabilizovať štát. Pravdaže, bez ohľadu na „tatička“, kradlo sa vo veľkom od prvých dní. Najmä zo Slovenska (priemysel a pracovné príležitosti). Hoci ubiedený ľud za každý prejav nespokojnosti (českí policajti nemilosrdne stihali a (československé) súdy nemilosrdne trestali, vtedajší „demokrati“ si z rozprávania Slovenska ťažkú hlavu nerobili. Veď oni sedeli pri „masťom hrnci“.

Čo sa odvtedy, po takmer storočí, u nás na Slovensku zmenilo? Máme samo-

JOZEF HLUŠEK

Do nového roka s predsavzatím

Nebát sa a nekráť

statný „zvrchovaný“ štát, ktorý po desaťročiach zveľadovania tzv. spoločného majetku, čo bolo často sprevádzané násilím, nepravdami a krivdami, ba i justičnými vraždami - napriek dvom rokmi havlovsko-klausovskej „perestrojky“ - mal pri svojom vzniku v r. 1993 na veľmi solidnej úrovni vybudované pôdohospodárstvo, až na výnimky dobre obhospodávané, zdravé a produkčné lesy, rozvinutú energetickú základňu, veľmi solídne baníctvo a hutníctvo, (už) vykradnuté a Havlom zdevastované strojárstvo a takmer rozbité stavebníctvo.

To všetko bolo ešte „naše“.

V týchto dňoch začíname odvráťvať 17. rok našej samostatnosti a zvrchovanosti. Ale s akým priebežným výsledkom? Sme štát, v ktorom roľník nedokáže rentabilne užiť krávu, ba ani sliepku, doposť zemiak, ani repu, o ovocí alebo víne nehovoriac. Sme štát, v ktorom podnikateľ nerozmýšľa o tom, ako zabezpečiť svojmu zamestnancovi slušný život, aby bol spokojný a čo najdlhšie zdravý a výkonný, ale neustále bojuje s vládou o zníženie minimálnej mzdy, ktorá aj keby bola o tretinu vyššia, nebude stačiť na to, aby z nej človek pokryl čo len najnutnejšie výdavky rodiny (byt, stravu, teplo), nieto náklady na vzdelanie a kultúru. Sme štát, ktorý už nevládne nič, pretože ešte aj voľu naši nezávislí vydríduchovia predali zahraničným vlastníkom. Tí miestni zasa rozparcelovali a rozpredali námestia, parky, ba aj ulice. Pôdu, fabriky, banky - všetko už má „veľký brat“. No nielen to, on si kúpil už aj duše mnohých z nás - nielen novinárov a umelcov - ktorí mu za „minimálnu mzdu“ robia tú najspinavšiu prácu medzi nami, vo vnútri národného organizmu. Sú infiltrovaní doslova všade, žiaľ, aj uprostred kresťanov a my sa bojíme s nimi urobiť poriadok. Menšina ovládla väčšinu a terorizuje ju. Taký je stav Slovenskej spoločnosti na prahu roka 2010.

Masaryk, ktorý kedysi vyhlásil, že niet slovenského národa (jeho sochu petrekovská menšina, za apatickeho mlčania väčšiny, táhá na pylón na dunajskom nábreží, zrejme iba preto, aby potupila pamiatku L. Štúra a jeho družiny), si môže (na večnosti) začať medliť ruky. Jeho slová sa čoskoro vyplnia. Už nás nemusí nik cudzí zapierať pred svetom. Zapierame sa sami. Našími predkami celé veky budovanú materiálnu postáť rozpredali „naši“ demokraticky zvolení „predstavitelia“ za sotva dvadsať rokov a aj tá duchovná je vystavená neustálym útokom zvonka i zvnútra (tých, ktorí sa nezmiarili s existenciou „nášho“ - áno, už len v úvodzovkách - štátu).

Prežívame v moderných

dejinách asi najhlbšiu morálnu krízu. Sme apatickí, strácame vieru v spravodlivejší svet, v to, že môže byť lepšie, ba strácame aj vieru v Boha, ktorého dokonca už aj (niektorí) kňazi prenasledujú len za to, že chce byť mladým na očiach.

V tejto situácii a rozpoložení sa ocitáme na prahu volebného roka. Ak ešte pred štyrmi rokmi sme s nádejou volili tých, ktorí nám vládnu, dnes si mnohí kladú otázku: „Volili sme správne?“ Moja odpoveď je: isteže áno, po tom, čo sme si skúsili za predchádzajúcich osem rokov. Lenže musím dodať: čakali sme viac. Čakali sme, že zloději, najmä ti najväčší, budú potrestaní a veci sa aspoň

(Dokončenie z 1. strany)

Ale už len jeden príklad. Vrcholom povrchnosti a literárnevedného chaosu, ak nie rovno arogancie, je časť tejto objemnej publikácie, ktorej autorom je Alexander Halvoník, riaditeľ Literárneho informačného centra. Ako autor tejto časti podivnej knihy nezabudol na pomerne rozsiahlej ploche rozobrať a pochváliť vlastný pokus o prózu, ktorá sa nijakým spôsobom objektívne nemôže považovať za umelecké vzopätie hodné osobitného povšimnutia, no hneď o niekoľko odstavcov ďalej pochváli Martina Bútoru a spol., aby mohol zosmiešniť dielo skvelého prozaika Jána Tužinského, súčasného predsedu Spolku slovenských spisovateľov. Opre sa pritom o subjektivistické a zjavne nenávisné citáty autorov pochybné hodnoty, opäť z názorového spektra bývalého veľvyslancu SR v USA a riaditeľa smutnozámeho IVO. No a čo už povedať na adresu predčasného nadhodnocovania úpadkových literárnych diel, ktoré síce získavajú ocenenia doma i v zahraničí, ale ani nie tak za ozajstnú umeleckú hodnotu a odvahu, ale práve naopak, za konformitu voči ideologickým trendom valcujúcim národné kultúry a tradičné hodnoty, o ktoré sa opierajú.

Osobné vybavovanie si účtov vo vedeckom diele, či už je motivované antipatiou, alebo esteticko-filozofickou disonanciou, je ozaj vrcholom nemravnosti.

No a nemôžem obísť ani fakt, že v celom tomto objemnom humbugu ten istý Alexander Halvoník, ktorý sa pasuje na znalca modernej poézie a slovenských tradícií, venuje mojej tridsaťročnej publikačnej činnosti až päť a pol riadka, celkom však jednu jediná vetu. Pritom v časti venovanej osemdesiatym rokom, keď som debutoval a vydal tri vlastné knihy, mimochodom dokazujúce svetoznátorovú a filozoficko-estetickú kontinuitu s mojou poprevratovou tvorbou, jednu generáciu antológiu poézie, niekoľko kníh prekladov (Jevtušenko, Tarkovskij, Pasternak), prsto vôbec neexistujúcim. Ani zmienky o tom, že som sa výrazne venoval literárnej kritike a uverejnil viacero naliehavých esejí. No a v časti o deväťdesiaty rokoch, kde som sa pánu Halvonikovi pomestil do tej jedinej vety, sa autorovi podarilo hneď niekoľko chýb: Najskôr skomolil názov mojej knihy Večernica Ranná hviezda, keď uviedol iba prvú polovicu integrálneho názvu, potom vynechal závažnú knihu Skorocely, ktorá pozostáva zo sto sonetov a je reakciou na spoločenskú situáciu v 90. rokoch u nás, no a charakterizujúcu knihu Bozk slzou, pomáha si textom zo záložky, pričom opäť zamlčuje, že nejde iba o ľúbostnú poéziu, no aj o rozsiahlu časť villonovských Balád, ktoré sú satirou na mnohé aktuálne neduhy našej spoločnosti, vrátane tých halvonikovskobútorovských. Ušlo mu úplne, že som vydal takmer tristostranovú knihu autobiografických esejí spolu

Úbohé dejiny

s básňami Srdce Sifyfos, ale aj knihu veršov pre deti Pošepkala vločka nehu do oblôčka, nehovoriac o prvom výbere z poézie exilového básnika Karola Strmeňa Sfinga spieva pri jasličkách. Zmienku o tom, že som spolu s Vincentom Šabikom preložil Sonety Orfeovi Rainera Mariu Rilkeho, už ani neočakávam.

No a vedomosť o tom, že som napísal libreto k opere Šavol a ku kantáte Šavlovo obrátenie, ktoré zaiste neboli každodenným javom spolupráce slovenského básnika a hudobného skladateľa, už od pána Halvonika ani len neočakávam. Kde by sa nakoniec o tom mohol dozvedieť? Vari len nie v okruhu samofúbych autorov, ktorými sa obklopil a ktorých považuje za nosný prúd slovenskej literatúry?!

Pán Alexander Halvoník, ako som presvedčený, sa ani nenamáhal prelistovať si, tobôž prečítať moje knihy, lebo inak by nemohol splodiť takú hlúpost, za akú musím považovať jeho tvrdenie, že moja tvorba „neprekračuje kvalitu záznamu lyrickej situácie s moralistickou nadstavbou.“ Keby si len prečítal doslovy k jednotlivým mojím knihám od Felixa J. Litvu, Pavla Števéčka, Evy Fordinálovej alebo Jozefa Tótha, zaiste by sa neodvážil z týchto znalcov slovenskej literatúry urobiť hlupákov. Podal však radšej svedectvo o svojej intelektuálnej aj duševnej lenivosti. Nech mi je odpustené, ale nijako inak si jeho počínanie vysvetliť nedokážem a domýšľať ďalej sa mi ani nežiada.

Ďalšia znehodnotná lož sa dotýka okrajovej zmienky o Kultúre. Autor ju zahrnul spolu s Verbumom medzi časopisy, ktoré si údajne nenašli čitateľský okruh. Pritom Kultúra má možno väčší okruh čitateľov ako všetky slovenské literárne časopisy dohromady, vrátane tých, ktoré autor naopak velebí. A že ju nechcia pán Halvoník a ďalší, ktorým sa z (mne) neznámych príčin usiluje zobať z ruky, to ma síce môže mrzieť, ale nič už na tom pravdepodobne nezmením. Na Slovensku je to už prsto dvadsať rokov ako vo Rwande - skupinky si myslia, že sú elitou dotýkajúcou sa pomyselných nebies a ostatní sú iba trpení bastardi. Najhoršou kombináciou je pre ne slovenský katolíck-vlastenec. Nedajbože, aby ich politická situácia v Európe oprávnila zvaliť na takých vinu aj za to, že práš... Päťdesiate roky sme tu už raz mali.

Už týchto pár zistení ma oprávnňuje tvrdiť, že Dejiny slovenskej literatúry II len pokračujú v smutnej tradícii nadhodnocovania vplyvných, mocných a samozrejme všetkých ostatných kamarátov z mokrej štvrte a vybavovania si účtov s názorovými oponentmi alebo konkurentmi na pomyselnom literárnom nebi, ako tomu, žiaľ, bývalo za štyri desiatky rokov totality.

No, slovenská literatúra nemá šťastie na charakterných literárnych kritikov a, žiaľ, ani ľudsky a profesne pripravených historikov. Len sa veľmi čudujem, že takéto „dielo“, ktoré podľa mojej mienky zostane hanbou poprevratovej literárnej vedy, zaštitila popri LIC práve Matica slovenská, tá istá MS, ktorú som v Kultúre s nasadením vlastných síl bránil v ťažkých rokoch jej ohrozenia, keď sa ju pokúšali likvidovať ľudia spomínaného typu.

Ale čo už, stane sa. Aj majster tesár sa utne. Len aby takýchto utínani sa nebolo priveľa a nestali sa normou. Úplne stačí, že sa v literatúre stáva normou bagatelizovať a posmievať slovenské národné a duchovné tradi-

cie. Byť kresťanom, to v určitých kruhoch, ktorým sa páči všetko, nihilizmus, šamanizmus, satanizmus, budhizmus, judaizmus atď., len nie kresťanstvo, značí čosi ako dostať syfilis alebo malomocenstvo. Nakoniec, čo už aj iné možno očakávať od ľudí, ktorých celkom výstižne charakterizuje istý mladý autor. Nedávno som od neho práve v súvislosti s týmito „Dejinami“ a stavom rozvoja mladej literatúry dostal nasledovný e-mail: „Na jednej... (nasleduje názov známej literárnej súťaže - pozn. T. K.) sme chceli ísť za porotou, až sme jej členov napokon našli v jednej miestnosti, kde ležali a chrápali vyvrátení hore nohami, obklopení prázdnyimi fľašami a s ohorkami cigariet z marihuany v ruke...“

Veru, nemá to ďaleko od citovej vyprahnutosti a intelektuálnej biedy, aká sa šíri Slovenskom takmer ako cunami.

Práve v čase, keď píšem tieto riadky, v čase najradostnejšieho sviatku sveta, na internet kotosi neznámy umiestnil nasledovné: „Jedného dňa sa k moci dostane nová generácia politikov, no a potom budeme žiadať pre všetkých ľudí, ktorým prifajčení konzervatívni katolíckobanskí dementi pokazili život, odškodnenie a pokryteckých primitívov a ich sprosté decká bude čakať spoločenské odsúdenie, už je to na spadnutie, vychnutáme si to...“, súcitim so všetkými mladými ľuďmi, ktorí sa stali obeťami primitívnych konzervatívov, jedného dňa budete odškodnení a poloopice, ktoré vás stihali, budú visieť!“

Takýchto a podobných vyjadrení „slobodné“ vôľe je na internete, koľko hrdlo ráci.

Akoby komusi nestačilo, že už niekoľko storočí dochádza v mene podivného chápania slobody, bratstva a rovnosti, v mene pokroku k systematickému vyvražďovaniu kresťanov. Nepoučili ho ani desaťročia komunistickej totality. Veď ako aj, keď sa zo všetkých médií valí sofistovaná paľba najmä na katolicizmus a cirkev, niekedy dokonca už aj z jej vnútra. Ako by podivný prst skreslených a zmanipulovaných informácií, povzbudený zvrhými jednotlivcami, ktorí sa čoraz bezpečnejšie udomácnujú v najvyšších štruktúrach svetovej politiky, označoval budúci objekt násilia. Nie div, že sa mi mladý človek počas besedy na gymnáziu postavil so slovami: „Nenávidím Krista! Nenávidím cirkev!“

A tak mi v kontexte povedaného pripadajú posmechy a útoky na Rúfusa, také módné v samostredných krúžkoch, ktorým sa zapáčilo v suteréne ľudskej kultúry, a nakoniec i bohorovné ignoranstvo, výberovo uplatňované tam, kde si to autor môže podľa svojho totalitárskeho úsudku dovoliť, iba ako príspevok ku kontinuálnemu zosúvaniu sa k úpadku.

Isteže, tvrdé slová. Nerád ich používam. A veru, priznám sa, dlho som váhal, či vôbec niečo napísať. Ale všade inde, nielen na Slovensku, platí: Kto mlčí, ten svedčí... A ja veru nemôžem byť mlčanlivým svedkom rozmáhajúcej sa svojvôle a zlovoľe. Preto s ohľadom najmä na budúci vývoj myslenia o hodnotách, nielen o literatúre, musím konštatovať, že druhý zväzok Dejin slovenskej literatúry, ktorú sa maskuje pseudovedeckým metajazykom, podobne ako tie predchádzajúce pokusy, napr. ten z alchymistickej dielne Viliama Marčoka, nevykročil za hranice zúriacej devastácie slovenskej a európskej kultúry. Skrátka, tých dvadsať eur vyhodných na túto smutnú a málo užitočnú knihu som mohol radšej venovať na charitu.

TEODOR KRÍŽKA

Kresba: Andrej Mišanek

(Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

V čase prosperity, ale aj v čase krízy, slovenský podnikateľský stav mal by prejavíť objektivne ekonomicky únosnú solidaritu s občanmi. Občania a ich štát to musia pocítiť na podpore charity, kultúry, športu tak, že tu majú rozhladených a spoločensky citlivých partnerov. Pochopiteľne nemôže to však ísť na úkor životaschopnosti a medzinárodnej konkurenčnej schopnosti slovenských podnikov, od ktorej bezprostredne závisí zamestnanosť. Slovenské hospodárstvo je vysoko závislé od vývozu, čo ho v čase ekonomickej krízy robí veľmi zraniteľným. Odhaduje sa, že v blízkej budúcnosti, asi tak do roka, zanikne okolo 900 slovenských firiem. Medziročne sa predpokladá nárast počtu firemných bankrotov o približne 55 percent, čo je i v medzinárodnom porovnaní vysoké číslo. Z toho bude ďalej prameniť ďalší rast nezamestnanosti, zvýšený pokles kúpyschopnosti obyvateľstva, čo postihne aj slovenský vnútorný obchod a ich zamestnancov. Bude ďalej rásť prepád príjmov štátu, samosprávnych krajov a osobitne poklesnú príjmy miest a tiež obcí. Štát si bude musieť požičať nové, i keď obmedzené a relatívne drahé finančné zdroje, najmä prostredníctvom štátnych dlhopisov. Dôležitý tu bude stanovenie pomeru veľkosti úsporných opatrení a nutných infraštruktúrnych investícií. Hospodárska kríza vyvolá nutnosť modifikovať daňové príjmy štátu cez prehodnotenie aspoň časti daňového systému. V súčasnosti sa stretávame tiež s neochotou majiteľov zahraničných bánk výraznejšie sa podieľať na zmiernení následkov krízy napríklad pri úverovaní slovenskej diaľničnej infraštruktúry. Vyvoláva to potrebu zväčšiť dnes malý vplyv štátu v slovenskom bankovom sektore. Na začiatku 20. storočia (teda v čase tesne pred prvou svetovou vojnou a v časoch vrcholiacej maďarizácie) bol podiel bánk v slovenských rukách na celom bankovom sektore na území Slovenska takmer 17 percentný. Dnes je bankový podiel v bankovom sektore na Slovensku v slovenských rukách niečo vyše 2 percent. Niet čo dodať. Počas dnešnej hospodárskej krízy treba pripomenúť zahraničným vlastníkom slovenských bánk, že slovenskí občania zaplatili v predvečer veľkej bankovej privatizácie na vylepšenie bankovej kondície bánk na Slovensku okolo 105 miliárd korún len za odsunutie rizikové úvery, ktoré prevzal štát a ďalších 18,9 miliárd korún na kapitálové posilnenie vtedy už ziskových bánk. V súčasnosti môžeme tiež len odhadovať značnú výšku nebezpečných toxických aktív v portfóliu mnohých takýchto zahraničných bankových vlastníkov slovenských bánk, ktorí budú možno potrebovať financie zo Slovenska. Samozrejme na Slovensku bude asi do budúcnosti potrebná čo najlepšia a vyvážená kombinácia vlastníkov bánk. Popri zachovaní prevažujúcich zahraničných majiteľov slovenských bánk, je tiež do budúcnosti potrebný väčší podiel štátu (možno päťnový) a domácich - slovenských súkromných subjektov v bankovom sektore na Slovensku. Reálne by vznikla väčšia banková konkurencia v prospech klientov. Momentálne klesli aktíva bánk na Slovensku asi o vyše 12 percent aj z dôvodu presunu časti prostriedkov k zahraničným bankovým matkám. Na porovnanie s horeuvedeným takmer 98 percentným podielom zahraničných majiteľov bánk na Slovensku na celom slovenskom bankovom sektore, má napríklad susedné Poľsko 74 percent bankového sektora v zahraničných rukách. Dodajme, že hypotekárne úvery na Slovensku sú o približne 2% drahšie ako je priemer v Eurozóne. V 16 krajinách EÚ sú bankové poplatky lacnejšie ako na Slovensku, vrátane Poľska a Maďarska. V susednom Maďarsku je 73 percent bankového sektora v zahraničných rukách a v

Česku 85 percent. Vo vyspelej západnej Európe sú bankové podiely v domácich rukách ešte oveľa vyššie, nakoľko banky sú motorom ekonomiky.

V českých médiách sa objavil pred časom príspevok s výstižným názvom „Hrozí nám druhý Mníchov“. Treba dodať, že sa v príspevku mysleli len české súvislosti a vážne české obavy do budúcnosti. S možným budúcim opakovaním postojov nám dobre známych západných spojencov, s ktorými malo bývalé Česko-Slovensko spojenecké zmluvy, ktoré nakoniec v čase geopolitickej svetovej krízy v roku 1938 neznamenali takmer nič. Český autor si položil otázku s jeho veľmi neistou odpoveďou, či by sa v prípade nejakej budúceho geopolitického zlomu história mohla opakovať s katastrofálnymi dô-

BRUNO ČANÁDY

Hospodárska kríza a Slovensko

sledkami pre súčasnú Českú republiku. Na prvý pohľad sa niekomu môže zdať, že sú to otázky a úvahy takmer nezmyselné v čase NATO a Európskej únie. História dobieha a budúcnosť však prekvapuje nepripravených. Preto si na Slovensku musíme klásť podobné otázky nakoľko Mníchovskej dohody a následnej Viedenskej arbitráži nezabránil vtedy ani spojenecké zmluvy, ani suverenita štátov (o to menej bývalá Spoločnosť národov). Navyše tu máme dnes na svete medzinárodnoprávne nebezpečný a aktuálny kosovský medzinárodný precedens. Pričom doslova kosovský protektorát nemá dodnes objektivne atribúty štátu. Štáty, ktoré uznali Kosovo prevzali spoluzodpovednosť za jeho právne a morálne defekty (prerastanie moci a organizované zločiny, drogový tranzit, znemožňovanie návratu srbských utečencov, v minulosti informácie o predaji ľudských orgánov, etnické čistky, ničenie kresťanských symbolov a pamiatok). Samostatný štát však nevzniká uznaním, ale reálnym výkonom suverenity a to nie je kosovský prípad. Susedné Česko akoby zabudlo na svojho jedného z mála (možno jediných) historicky v 20. storočí vždy verných srbských spojencov (nielen z rokov 1918, 1938 a 1968). Nakoniec takéto flagrantly nerešpektovanie štátnej suverenity a územnej celistvosti sa môže kdekokoľvek a komukoľvek zopakovať (možno i v strednej Európe) za tichého súhlasu alebo dokonca s aktívnym prispením na prvý pohľad spojencov podľa papierových zmlúv. Treba v tejto súvislosti pochváliť súčasnú Slovensku republiku za zásadový postoj k územnej celistvosti Srbska s podporou takmer celého slovenského parlamentného spektra. Ešte spomeňme päť štátov Európskej únie, ktoré dodnes nezabudli čo je to medzinárodné právo, suverenita štátov a morálka. Je to Španielsko, Rumunsko, Slovensko, Grécko a Cyprus a väčšina štátov sveta. Kosovský precedens vznikol možno ako vzor svetovládneho riešenia voči nepohodlným (a možno neposlušným) štátom sveta bez ohľadu na princípy medzinárodného práva. Mala to byť do budúcnosti tiež akási palica potencionálneho nátlaku i na spojencov, keby si to so spójnectvom s niektorými mocnými náhodou rozmysleli (napr. v budúcnosti príliš proislamské a hlavne antiamerické Turecko by takto mohlo prísť o svoj strategický Kurdistan a iné). Tvorcovia Kosova možno počítali, aj s územím Ruska, ale v podstate kdekokoľvek, pokiaľ sa im to bude hodiť. História nás učí, že niekedy medzi prianím a skutočnosťou vzniká rozpor. Kto seje vektor často žne búrku. Ku Kosovu, však naopak pribudla Abcházia a Južné Osetsko. Bude nasledovať Podnester-

ská republika? Snáď nie raz aj ostrovná Korzika. Dohovie. Iniciátori a podporovatelia kosovskej nezávislosti doslova destabilizovali systém medzinárodného práva s ešte netušenými dôsledkami. Je to ako vypustený džin z fľaše. Nikto si už nemôže byť istý, pokiaľ sa kosovský džin (duch) nevráti späť do fľaše a ta sa riadne zazátkuje. Možno časom aj v záujme samotných zahraničných iniciátorov kosovskej nezávislosti. Inak je Kosovo pokračovaním Mníchova 1938 a politiky „mníchovstva“. Teda medzinárodné pravidla nahradila bezzásadovosť a účelovosť. V týchto súvislostiach Slovensko (podobne aj iné prevažne malé krajiny) však musia dlhodobo do budúcnosti ešte vážnejšie rozmyšľať, že žijú vo svete, kde v prípade záujmu mocných sa ne-

bec stihli na Slovensku vzniknúť. Stručne teda charakterizujeme základné 4 možnosti - alternatívne dlhodobejšie varianty slovenského vývoja pri rešpektovaní existujúcej zmluvnej základne (EÚ a NATO).

1. Zachovanie doterajšieho status quo (alebo po slovensky povedané zostane súčasne slovenské viac menej neutrálné postavenie takpovediac „ani ryba, ani rak“). Slovenská republika podobne ako dnes zostane bez reálneho spojenca a bez privilegovaných vzťahov s niektorými mocnými štátmi sveta.

2. Výber americkej (resp. tiež poľskej) cesty. Obdobne ako susedné Poľsko alebo podobným spôsobom ako bývalá Topolánková (radarová) česká vláda sa Slovensko bude orientovať na osobitne úzke (privilegované) vzťahy s

klad menšie štáty z bývalého Beneluxu. Slovensko by sa stalo súčasťou budúceho jadra EÚ. Dodajme, že samotné Nemecko je najväčším prijímateľom slovenského exportu a najdôležitejším ekonomickým partnerom a investorom v Slovenskej republike.

4. Postavenie advokáta Ruska v EÚ (možno i v NATO) a stredo-európskeho slovenského mosta. Podobne ako niektoré štáty EÚ (napr. pravoslávne Grécko a Cyprus) by mala Slovenská republika oveľa nadštandardnejšie vzťahy s Ruskom. V súčasnosti je Rusko kľúčovým dodávateľom energetických médií nielen na Slovensko. Tiež Slovensko ako slovenský štát a člen EÚ by sa pokúšalo byť súčasťou akéhosi ekonomicko-energeticko-komunikačno-kultúrno-politického mosta medzi EÚ a Ruskom. Rusko už intenzívne vytvára tzv. pravoslávno-energetický most cez Balkán do Európskej únie. Za predpokladu urovnania sporov s Ukrajinou bol by z hľadiska Ruska pandant v tzv. slovansko-energetickom moste v strednej Európe. Slovenská republika by bola pri takomto variante v skupine štátov, ktorých označujú za najväčších advokátov záujmov Ruska v Európskej únii. Slovensko by súběžne možno aktívnejšie participovalo na prehlbujúcej sa nielen ekonomicko-energetickej spolupráci Nemecka (Francúzska, Talianska) s Ruskom. Posledným príkladom nemecko-ruskej strategickej spolupráce je vstup ruskej banky do automobilky Opel, či kroky k novej celo-európskej kolektívnej bezpečnosti a prípadne spoločný protiraketový európsky systém so zblížením Ruska s NATO.

USA. Prehĺbila by sa vojensko-strategická spolupráca s USA a nemožno vy-
lúčiť ani budúcu americkú logisticko-
výcviková základňu, či dokonca pre Eu-
rópu pripravované mobilné antirakety
SM-3 na Slovensku. Prehlbovanie in-
tegrácie v EÚ a ešte viac vzťahy s Ru-
skom by pritom neboli slovenskou prio-
ritou. Naopak súčasné americké priority
vo svete sa však menia a nielen odklon
od radaru v Česku signalizuje oslabený
záujem časti amerických elít o strednú
Európu.

3. Výber nemeckej cesty s osobitne
úzky (privilegovanými) vzťahmi s
najdôležitejším ekonomicko-politickým
subjektom v EÚ - Nemeckom a v men-
šej miere by tu boli rozšírené i vzťahy s
Francúzskom. Bola by to výrazná pro-
integračná aktivizácia Slovenska v rámci
(viac menej nemeckého) integračného
tmelu v EÚ. Slovenská republika by
ako štát z postsovietskeho priestoru sta-
la v skupine najväčších integrátorov EÚ,
kde sú dnes výrazne zastúpené napri-

Globálnosť súčasnej hospodárskej
krízy a v minulosti stratená ekonomická
suverenita Slovenska dáva súčasným
slovenským elitám obmedzené možnos-
ti zásadne a reálne ovplyvniť slovenský
priebeh hospodárskej krízy. Je však na
Slovenskej republike a jej občanov, aby
sa nielen poučili z tejto veľkej hospo-
dárskej krízy, ale predovšetkým z minu-
lých chýb, ktorých bolo v posledných
dvadsiatich rokoch nemalo. Jednou z
otázok budú voľby v roku 2010 a postoj
množstva občanov s rapidným pokle-
som príjmov a istôt. V zlej ekonomickej

situácii občanov môžu
im viac rezonovať ideí
spolupatričnosti a po-
treby historickej spr-
avodlivosti (napr. vrá-
tenie kultúrneho dedič-
stva na Slovensko zo
zahraničia a iné). Do
budúcich parlament-
ných volieb, ktoré bu-
dú zdá sa v čase neľah-
kých dôsledkov hospo-
dárskej krízy na voľiča
, pri výraznom vplyve
súkromných médií a
naopak pri nevyraz-
ných verejnoprávných
médiách, už nezostáva
veľa času. Volebné vý-
sledky neovplyvní len
zdravý rozum voľiča,
ale tiež média. Verej-
noprávna televízia ma
však finančne a prog-
ramové suchoty a
priam symbolicky stá-
le nemá svoje oficiálne
logo vo farbách štátnej
trikolóry. Tiež budúce
verejnoprávne tlačové
médiá a internetové
noviny možno na báze
TASR pre objektivizá-
ciu informácií nielen
pre mladších voľičov
je len hudbou vzdialenej
budúcnosti. Nuž rok
2010 bude iste zau-
jímavý nielen z hľadiska
samotného priebehu
hospodárskej krízy,
ale aj z pohľadu budú-
ceho slovenského a eu-
rópskeho vývoja

Kresba: Andrej Mišanec

(Pokračovanie z 1. strany)

V novembri 2002 nemecký profesor Thomas Schirmayer (Bonn) odhadol, že v súčasnosti je asi 200 miliónov kresťanov na svete ohrozených na tele i na živote. Je to hlavne v islamských a v komunistických štátoch Ázie (Severná Kórea, Laos, Vietnam, čiastočne aj India, Saudská Arábia a Turecko), ale najnovšie aj v Afrike a v Južnej Amerike, v Spojených štátoch amerických (zavraždená Sr. Marguerite Bartz, november 2009), ba - zatiaľ zriedkavo - aj na našom Slovensku. Podľa najnovších správ agencie Fides zo 7. decembra 2009 prenasledovaní kresťania na celom svete tvoria 75 až 85 percent všetkých prenasledovaných ľudí. Pápež Benedikt XVI. neprestáva zdôrazňovať „dramatickú situáciu Cirkvi“ a nedávno (v októbri 2009) zvolal osobitné zasadnutie synody biskupov, ktorá má riešiť otázky veľkého nebezpečenstva, v ktorom sa nachádzajú katolíci na Blízkom východe.

ZAMATOVÁ TAKTIKA TVRDEJ STRATÉGIE

Ale náš pokročilý svet technodigitálnej civilizácie prišiel aj na neporovnateľne účinnejšie, „zamatové“ metódy boja proti Cirkvi. Ako jeden z hlavných nástrojov na to mu slúži práve tá najrafinovanejšia komunikačná technika. To je ten dravý vlk v ovčom rúchu. Tým z nás, čo v roku 1990 už dosiahli takú dospelosť, že mohli kriticky pozorovať a posudzovať politické dianie, nemohlo ujsť, že za úprimným nadšením širokých mas z dobre režimovaného divadla „nežnej revolúcie“ sa horúčkovo mobilizovali medzinárodné tajné spoločenstvá, ktorých cieľom - v úplnom súlade s tým istým cieľom svetového marxizmu-leninizmu - bolo a je: vykoreniť z duší vieru v osobného Boha a vyhladiť z ľudských dejín najmä Kristovu Cirkev.

Tunajšia tlač to takmer nezaznamenala. Ale napríklad vo francúzskej a talianskej tlači sme vtedy čítali, že už v polovici apríla 1990, teda krátko pred prvou pastoračnou návštevou Jána Pavla II., navštívil Prahu veľmajster Veľkého Orientu Francúzska v Paríži Jean-Robert Ragache. Bol tam prijatý s poctami ako pre hlavy štátov vtedajším predsedom vlády a podpredsedom Federálneho zhromaždenia. Prezident Václav Havel - slobodomurár vysokého stupňa a prostredníctvom istej lóže vo Viedni financovaný bývalý disident - osobne daroval slobodomurárom kláštor sv. Agnesy, v ktorom Ragache inštaloval novú českú lóžu. Hneď sa do nej prihlásilo vyše tisíc kandidátov. Po návrate do Paríža veľmajster Ragache na výročnom zhromaždení Veľkého francúzskeho Orientu vyhlásil: „Nechceme, aby na Východe marxizmus bol nahradený katolicizmom. V krajinách, kde sa zrušil komunizmus, musíme vytvoriť silnú slobodomurársku organizáciu.“ Nebolo to preto náhodou, že Ján Pavol II. v roku 1996 dmietol prijatý „Rád Galilea Galileiho“, najvyššie to slobodomurárske vyznamenanie pre neslobodomurárov, ktorým ho chcel poctiť veľmajster talianskeho Veľkého Orientu Virgilio Gaito.

V novom sídle pražskej lóže dňa 17. novembra 1991, počas návštevy amerického prezidenta George Busha (staršieho), inaugurovali obnovenú Veľkú lóžu Československa. Veľký Orient pritom rozhodol, že sa čím skôr musia založiť lóže v Brne, v Ostrave a v Bratislave. A o týždeň neskôr, 23. novembra 1991 Škótsky slobodomurársky rítus tam vykonával svoje obrady za prítomnosti vysokých funkcionárov Organizácie severoatlantickej zmluvy (NATO).

Ale ani Bratislava nemeškala. Už v októbri 1991 prezident európskej Veľkej lóže B'nai B'rith, Marice Honigbaum a jeho tajomník Ernst Ludwig Ehrlich, za rituálnej prítomnosti vtedajšieho predsedu vlády Dr. Jána Čarnogurského slávnostne založili novú lóžu tejto židovskej slobodomurárskej organizácie v Bratislave. Čoskoro vznikli v Bratislave aj ďalšie dve slobodomurárske lóže: lóža škótskeho rítu Ján Kollár a lóža francúzskeho rítu Humanizmus.

Hnutie Slovákov za vlastnú štátnu samostatnosť, ktorá sa realizovala 1. januára 1993, však pribrdilo ono rozhodnutie Veľkej lóže Československa z novembra 1991 o robustnom preniknutí aj na Slovensko.

Na Slovensku totiž slobodomurárstvo doposiaľ nemalo veľké šťastie. Bolo to jednak preto, že lóže si vyberajú členov predovšetkým z najvyšších intelektuálnych a hospodárskych spoločenských elit, aké Slovákom v dejinách chýbali, a potom hlavne preto, že postupne sa tvoriace slovenské elity boli pod mocným vplyvom tradičného kresťanstva. Nechýbali jednotlivci slovenského pôvodu, ktorí boli členmi v rozličných maďarských a nemeckých, novšie aj v českých, resp. československých lóžiacich. K najznámejším patria napríklad: už v 18. storočí Mórica Beňovský (1746 - 1786), Jozef Chryzostom Hajnóci (1750 - 1795), neskôr Ludovít Košút (1802 - 1894), potom Milan R. Štefánik, Milan Hodža, Vavro Šrobár, Anton Štefánek, Imrich Karvaš a mnohí iní zo známych osobností verejného života. Ale Veľká slovenská lóža nikdy nejstvovala.

Až 19. januára 2003, keď sa vo Viedni zišli veľmajstri Veľkých lóží z Nemecka, Rakúska, Česka, Maďarska a bývalej Juhoslávie, za účasti reprezentantov Veľkých lóží Francúzska, Belgicka, viacerých lóží amerických a vojenských lóží NATO vyriesili rozhodnutie, že sa ešte v tom istom roku zriadi Veľká lóža Slovenskej republiky. Predpokladom na jej založenie majú byť nové slobodomurárske lóže v mestách Nitra, Banská Bystrica, Zvolen a Košice. Tieto nové lóže spolu s už existujúcimi dvomi lóžami v Bratislave, ktoré sa pretvoria na medzinárodné lóže, vytvoria potom Veľkú lóžu SR. Financovanie na zriadenie týchto nových lóží mali zaisťovať „bratia“ zo susedných Veľkých lóží Rakúska, Česka a Maďarska. Osobitná pozornosť sa mala venovať lóži v Košiciach, ktorá sa mala stať pevnou bázou ako brána pre obchod s Východom.

Naskutku dňa 17. mája 2003 v Kremnici založili medzinárodnú lóžu Kosmopolis (Cosmopolitan Lodge No 11) so sídlom v Bratislave. Na zakladajúcom zasadnutí v Komorskom dvore sa zúčastnil aj delegát Európskeho parlamentu Azelio Fulmini a inšpektor vojenských lóží NATO Jacques Huyghbaert. Podľa internetovej správy „založenie tejto lóže spadá do preskupovania politických záujmov v stredoeurópskom priestore a súvisí s oživeným prenikaním ideológie slobodných murárov do mocenských, ako mierotvorných, tak aj hospodárskych záujmov sfér kandidátskych krajín.“ Podnet na vznik tejto lóže vyšiel z kruhov NATO. Medzi ôsmimi

Ohrozenia kresťanstva

zakladajúcimi členmi lóže boli piati členovia pražských lóží A. Mucha a Most, a iba traja členovia bratislavskej lóže Ján Kollár.

Zdá sa však, že z najvyšších miest slobodomurárstva všetky tieto projekty boli podstatne zablokované. K zriadeniu Veľkej lóže Slovenskej republiky nikdy nedošlo. Dve veľké lóže v Česku - Veľká lóže České republiky, ktorá združovala 13 lóží, a Veľký Orient český, ktorý počítal 7 lóží, - sa nedávno spojili a vytvorili jedinou Veľkú lóžu Českej republiky. V zozname členských lóží tejto veľkej lóže bilo do očí, že sa tam uvádzali aj dve lóže so sídlom v Slovenskej republike. Situácia sa vyjasnila 21. marca 2009, keď za prítomnosti vyše 230 „bratov“ z 21 krajín vznikla v Bratislave Veľká lóža Slovenska. Názov - ako vidíme - neberie do úvahy jestvovanie Slovenskej republiky, iba krajinu Slovensko. Iba budúcnosť ukáže, či za tým možno vidieť „trest“ Slovenska za jeho historicky takmer nulovú účasť na svetovom slobodomurárskom hnutí, alebo aj gesto nepriameho, ale výrečného zaznávania samostatnej Slovenskej republiky, spojené s nádejou na budúcu obnovu výtvoru svetového slobodomurárstva, ktorým bola „československá“ (ale pre Milana R. Štefánika a pre Andreja Hlinku vždy „Česko-Slovenská“) štátnosť.

Nemali by sme však ucelený pohľad na súčasnú situáciu, keby sme nálezite nezohľadnili aj ďalší zdroj nebezpečenstva, ktoré ohrozuje Cirkev a jej veriacich. Je ním už dosť hlboko v značnej časti asi dvoch posledných generácií zakorenená zhubná a zločinná ideológia marx-leninistického komunizmu so svojim bojovným ateizmom. Iba naivný pozorovateľ si môže robiť ilúzie, že pádom moskovskej centrály bolševizmu a vojenskej moci ZSSR sa razom tento najúhlavnejší nepriateľ každého náboženstva a Katolíckej cirkvi zvlášť kdesi rozplynul. Zabúdame, že každý totalitný režim, a tobôž režim, ktorý si otvorene vytýčil za cieľ „svetovú revolúciu“ na rozšírenie a uplatnenie svojej ideológie, svojej ekonomickej a vojenskej moci na celom svete, mal vždy pripravené veľmi dômyselné a podrobne rozpracované projekty aj na zvládnutie možných situácií lokálnej či širokoplošnej straty vlastnej moci. Na to boli v Moskve vysoko odborne školení najvyberanejší mladí komunisti zo všetkých sovietskych ovládaných štátov, a boli im zaistené obrovské finančné prostriedky, uložené v rozličných svetových bankách. Títo verejnosti neznámi ľudia vedeli, ako sa zachovať v prípade zmeny režimu a ako sa votrieť a preniknúť do nových politických a hlavne ekonomickej štruktúr, aby boli o všetkom dobre informovaní, a aby si z tajných fondov, ku ktorým dostali heslá a kódy, vytvorili nové pramene finančných tokov, a teda priamy vplyv na printové i elektronické médiá a na celý ďalší vývoj spoločnosti. V Českej republike už boli identifikovaní mnohí bývalí vysokí dôstojníci tajných služieb, ktorí sú dnes štatutármi alebo konateľmi dôležitých pri-vatizovaných podnikov. Zistil sa prípad, že jedna takáto osoba teraz priamo kon-

troluje dokonca sedem dôležitých tak výrobných, ako aj finančných podnikov. Na Slovensku to asi tiež nebolo celkom ináč. Viacerí spoľahliví autori v rozličných jazykoch už na to poukázali a pádne dokázali, že napriek zdanlivo protirečivým politickým a sociálnym programom takzvané hnutia „ľavica“ a „pravica“, v základnom postoji voči náboženstvu a hlavne voči Katolíckej cirkvi obidva tieto ideologické tábory zastávajú podstatne to isté stanovisko. Rozdiel je iba v spôsoboch a prostriedkoch, ktorými sa snažia dosiahnuť ten istý konečný cieľ. Iba pár príkladov: Celkom paralelne so ZSSR všetky západné „demokracie“ odstránili z občianskych preukazov a cestovných pasov rubriky „národnosť“ a „náboženstvo“. Lebo obidva tábory pokladajú jedno i druhé za najväčšie prekážky uplatnenia svojich zámerov. Na odstránení krížov z verejnosti sa pracuje už dlhé desaťročia. Keď som prišiel po roku 1990 na Slovensko, zarazilo ma, že na sanitkách a nemocniciach namiesto takmer všade na svete mimo mohamedánskych krajín používaného označenia červeným krížom videl som tam akéhosi hada, ktorý pripomína pohanského boha Asklepiea, alebo ešte staršieho Mojžišovho hada na púšti. Slovom: späť k pohanstvu. alebo do predkresťanskej epochy.

Jasne to nedávno vyhlásil predseda Pápežskej rady pre kultúru kardinál Paul Poupard: „Európa už nie je bezpečná pred náboženskými prenasledovaniami! Dnešné útoky proti kresťanom iba naberajú oveľa nenápadnejšie formy. Dnešní kresťania sú pre svoju vieru zosmiešňovaní, mnohé mladé páry pociťujú pohrdanie v spoločnosti, keď chcú mať viac detí. Tých, ktorí sú proti homosexuálnym partnerstvám, považujú okamžite za netolerantných ľudí. Všetky tieto formy prenasledovania, či sú už skryté alebo otvorené, prinesú svoje plody!“ Ide tu o agresívnu sekularizáciu, ktorá môže priviesť k priamym útokom na každé náboženstvo, ale hlavne na veriacich katolíckych kresťanov, na ich životný štýl a na ich mravné zásady.

Všetkým je spoločné odmietanie akéhokoľvek zjaveného náboženstva, najmä Katolíckej cirkvi, ktorá sa zakladá na zjavení Syna Božieho Ježiša Krista. Pojem „Veľký Architekt Vesmíru“, ktorým slobodomurári označujú akúsi najvyššiu silu v prírode, nemá nič spoločného s jediným Bohom v troch osobách, ktorého vyznáva Katolícka cirkev, pretože ho vysvetľujú ako čosi imanentné v mechanizme vesmíru v zmysle filozofického deizmu. Prítom sa usilujú propagovať nové „Náboženstvo svetovej jednoty“, ako to vyhlásili na veľkom zhromaždení v Pittsburgu 28. - 31. augusta 2000, ktoré bolo jednou z príprav na 55. zasadanie Generálneho zhromaždenia Organizácie spojených národov (OSN). Medzi zakladateľmi tohto nového svetového náboženstva sú známe osobnosti ako Michail Gorgačov, vtedajší generálny tajomník Organizácie spojených národov Kofi Annan a jeho predchodca Robert Muller, juhoafrický protestantský arcibiskup Desmond Tutu a suspendovaný katolícky profesor teológie Hans Küng. Na za-

kladajúcom zhromaždení tejto „Initiatívy spojených náboženstiev“, ktoré sa konalo v sídle Organizácie spojených národov v New Yorku, sa zúčastnilo vyše tisíc náboženských vodcov z celého sveta s výraznou účasťou hnutia New Age. Hlavným cieľom tohto nového náboženstva je odstránenie Rímskokatolíckej cirkvi a pápežstva.

ŠTATISTICKÉ ODRAZY STÁROČNÝCH NÁSTRAH

Myslím, že z týchto súvislostí každému môže byť jasné, odkiaľ vychádza najväčšie ohrozenie Cirkvi ako spoločenstva veriacich aj ako svetovej organizačnej štruktúry, celých sedemdesiat storočí, až približne do roku 1950 najrozšírenejšieho náboženstva na svete.

Vtedy z celkového počtu ľudstva približne dva a pol miliardy bolo 825 miliónov - teda 33 % kresťanov, a z toho do 500 miliónov katolíkov (takmer 25 % z celkového počtu). Mohamedánov bolo vtedy 375 miliónov (15 %). Štatistiky z jubilejného roku 2000 však už zaznamenali, že počet stúpenov Mohameda po prvý raz v dejinách prevyšil počet katolíkov: bolo ich 1 142 miliónov, čo predstavuje približne trojnásobok v porovnaní s rokom 1950 a 18,4 % z celkového počtu 6 200 miliónov obyvateľov Zeme. Zatiaľ katolíkov v roku 2005 bolo už iba 1 115 miliónov (asi 15 %) z celkového počtu obyvateľov Zeme (asi 7 000 miliónov). Najnovšie štatistické údaje vykazujú, že z tohto súčasného počtu obyvateľov sveta 1 570 miliónov, teda takmer 25 % tvoria moslimi, z ktorých 300 miliónov je rozptýlených v krajinách, kde tvoria iba etnické menšiny. Tak sa katolíci stávajú stále skromnejšou menšinou vo svetovom porovnaní, a aj spolu so všetkými možnými náboženskými zoskupeniami a sektami, ktoré sa hlásia ku kresťanstvu - a niektoré z nich sú veľmi expanzívne - vykazujeme pomerný štatistický úpadok: z celkového počtu ľudstva dosahujeme iba menej ako 30 percent, teda necelé dve miliardy duší.

Ak si uvedomíme, že uplynulo tristo rokov odvtedy, čo sa slobodomurárstvo začalo formálne organizovať a šíriť svoju ideológiu do celého sveta, a ak sa zoznámime so základnými cieľmi tejto ideológie, tak pochopíme, že za tých tristo rokov sa svet dostal takmer úplne do „nežnej“ siete týchto tajných organizácií, ktoré sa postupne zmocnili skutočnej kontroly kultúrnych a vedeckých inštitúcií všetkých stupňov, finančných kapitálov, a tak aj strategických surovín, kľúčových komplexov priemyselnej výroby a distribúcie ich produktov sieťami medzinárodného obchodu, čím získali rozhodujúci vplyv na celé politické dianie v jednotlivých štátoch i vo svete. Sami sa už vo svojej literatúre verejne priznávajú, že z ich iniciatívy došlo v roku 1773 k zrušeniu Spoločnosti Ježišovej (jezuitov); ich die-lom bolo založenie Spojených štátov amerických (1777), ktorých prezidentmi všetci boli a sú slobodnými murármi; z nich vyšla Francúzska revolúcia a jej Vyhlásenie všeobecných ľudských a občianskych práv (1789), ako aj talianske Risorgimento a rozličné národné hnutia v strednej Európe 19. storočia. Oni založili po prvej svetovej vojne Spoločnosť národov a po druhej svetovej vojne Organizáciu spojených národov (OSN). Takisto si privlastňujú ideu Spojených štátov európskych, ktorú navrhol už v roku 1848 francúzsky slobodomurár Victor Hugo (1802 - 1885).

(Pokračovanie v budúcom čísle)

JÁN MOTULKO

Na Božích vážkach

Medzi básnikmi, ktorí tvorili napriek zločinnosti totalitnej ideológie a tvoria aj napriek pochybným prioritám tohto času, nemôže chýbať meno skvelého básnika Jána Motulka (nar. 12. 1. 1920 v Malej Lodine). Tento básnik a popredný fotograf je osobitý nielen formálnymi kvalitami svojich veršov, ale aj jednoznačnou vernosťou filozofickému a duchovnému odkazu toho najlepšieho, čo vytvorila poézia 20. storočia. Medzi najhrdinskejšie knihy druhej polovice XX. storočia treba na jedno z prvých miest zaradiť práve Motulkovu veľbáseň Čas Herodes. Ján Motulko práve touto skladbou, napísanou hneď roku 1948 a vydanou až roku 2003, aj to za podivných obštrukcií, obrátil česť slovenskej literatúry, tak ľahko sa prispôsobujúcej desivej totalitnej ideológii, keď zlyhali mnohí renomovaní, aj a často najmä tí, ktorí dovtedy vzdorovali, napr. aj nadrealisti. Túto básnickú skladbu autor venoval Andrejovi Žarnovovi, taktiež skvelému básnikovi, členovi medziná-

rodnej komisie expertov, ktorí dokázali, že masakr v Katyni pochádzal z dielne sovietskej zlovôle. Keby už nič viac nevytvoril, toto dielo zostane nesmrteľné. Bude záležať iba od našej mravnosti, či si to uvedomíme, alebo nie. Ale veľký prínos do slovenskej lyriky znamenajú aj Motulkove ostatné básnické zbierky: Blížence (1944), V mimózach vietor (1947), Zobúdzanie popola (1970), Fialové žalmy (1992), Havrania zima (1996), Strmé schody (2000), Na Božej brúske (2005) a pre deti Ježiško v prírode (1946), Betlehemci (1947), Nezábudka (1974), V Ježiškovej škole (2000), ktorými neobľomne a neúnavne prenášal do nových čias správu o autenticite ľudskosti, opretú o nesmrteľnú hodnotu zjavenej Pravdy.

Pozdravujeme básnika s úctou ku všetkému, čo vytvoril ticho, bez nároku na slávu, a v čase jeho požehnaného životného jubilea ďakujeme Bohu, že nám dožičil príležitosť poznať ho, i že prasto je.

TEODOR KRÍŽKA

Genezis

Keby ma bolo ešte
nebolo,
bol by som v Božej mysli
nič a nič.
Nebolo by pre mňa sveta
okolo,
v ktorom treba žiť,

Nebolo by príčin,
prečo túžiť byť.

Nebolo by nič.
Nebol by ani život bič.

Ale že som,
bol by som a
budem
zo slova Fiat,
Nech sa stane,
tak bolo v Božom pláne.

Teda som,
v dobrom i zlom,
slovo i veta,

slová a slová, slová ďalšie,
úprimné, z lásky, z falše
ja medzi nimi
sám si sám
v strede drám.

A takto bude:
poznám svoj údel
visieť na vlásku,
láska, obeta,

byť zrnkom prášku
v stvorení sveta.

Uzly

Valérii

Blahoslavená
hladká
niť života!

Ale čo žitia dlane?
Uzličky, uzly na nej,
tvrdé jak
v ružencovom poli?

Lebo aj také
uzličky a uzly
na nej sú
a boli.

Hľa, otázka:
uzličky a uzly
sú
na Božích vážkach.
A viem,
že Boh,
Boh milosrdná porota,
tie uzličky a uzly
noc až na večnosti, ale
on
ich rozmotá.

Piesenka bez nôt

(dvojhlasne)

Allegro ma non troppo

Čo bolo na počiatku?
Čo bolo na počiatku?

Sivá niť v kolovrátku.
Sivá niť v kolovrátku.

A krosienko, čo utká.
A krosienko, čo utká.

Vodenka, slnko, hrudka.
Vodenka, slnko, hrudka.

Pošepne frkom-hrkom.
Pošepne frkom-hrkom.

Zapíše husím brkom.
Zapíše husím brkom.

Čo bude už navyše,
čo bude už navyše,

to život sám dopíše,
to život sám dopíše.

To bolo na počiatku?
To bolo na počiatku?

To sivé v kolovrátku
fine.

*Duch Svätý vanie
kade chce...
Keď sa ešte zastaví
dakedy pri mne
a ponúkne mi niečo
zo svojich darov,
zapišem to
a rád ponúknem ďalej...*

Ján

Motulko sa narodil 12. januára 1920 v Malej Lodine v okrese Košice-vidiek. Jeho detstvo, ako sa sám vyjadril v literárnom pásme rozhlasovej relácie rádia Devín, bolo netypické - bol sám; jedinák. „Vymodlené diéta po pätnástich rokoch manželstva rodičov. Život v harmonickej rodine starostlivého železničarskeho robotníka a láskavej mamy v domácnosti. Dom tichej pohody. Od najútlejšieho detstva počívanie, ako otec, najmä počas zimných večerov, číta nahlas z časopisov a kalendárov. A veršiky! Dodnes neviem pochopiť, ako mohol otec prísť na myšlienku v ešte predškolskom veku mi kúpiť čarovnú knižičku Viazanička veršikov pre školáčikov. Päťročný očarený rýmami! Nemohlo sa to len tak stratiť v živote. Ale doma sám. Ale aj v širšej rodine len medzi samými sesternicami sám. Aj medzi ľuďmi, hlboko v sebe, sám... A dodnes si cením najkrajšie ukradnuté chvíľky: sám, obklopený tichom.“

Základnú školu navštevoval v rodnom kraji, no gymnaziálne pokračoval v štúdiu v Košiciach. To však bolo len v rozmedzí rokov 1931 - 1938, keďže po obsadení a zabratí Košíc horthyovským režimom bol nútený prestúpiť na gymnázium v Prešove, kde aj zmaturoval (1939). A práve v tomto období začal mladý Ján Motulko vstupovať do mihotavého sveta poézie. Boli to pokusy úspešné i menej vydatné, publikované, ale aj tie iné - poézia sa stala postupne súčasťou jeho bytia. Toto obdobie dokumentuje aj údajná báseň Peážnym vlakom. Po spomínanej strate Košíc bolo potrebné preorientovať sa na Prešov; a preto sa s mestom Košice spájal i pojem peážny vlak. Keď sa tento vlak, ktorý cez Košice prechádzal bez zastavenia na ďalšie slovenské územie, zaviedol do praxe, „musel som sa v ňom hneď previezť, aby som sa Košic aspoň pohľadom dotkol. Na Košice sa dalo pozerat len cez zatvorené okno. K dverám sa pristúpiť nedalo. Aj na jednom, aj na druhom konci vagóna stáli vojaci so vztyčenými bajonetmi na puškách (...) Z tohto zážitku vznikla smutná - presmutná básnička Peážnym vlakom, uverejnená pod pseudonymom v prešovskej Slovenskej slobode. Básnička, ktorá vyvolala veľký záujem vo vlaku, ktorým som sa vozil do Prešova. Aj redakcia dostala viaceré ohlasy čitateľov. Veľmi ľutujem, básnička sa mi nezachovala, rukopis som dal redakcii, noviny sa mi stratili...“

Po maturitných skúškach sa zapísal študovať na filozofickej fakulte v Bratislave slovenčinu i filozofiu. Intencionálne i latentne naň vplývali prednášky preneho ohromujúcich profesorov - autorít - Stanislava Mráza, Nováka, Weiss-Nägla Jurovského, ale i Štefánka, Kořinka, Čečetku, Losského a Bucku. Vytváral si vlastný pohľad na svet - svoju filozofiu, čo bol pre začínajúceho básnika ontologický predpoklad kvalitatívneho vývoja nielen jeho osobnostných vlastností a spôsobu uvažovania o samotnom bytí, ale aj predpoklad intelektuálneho dozrievania, založeného hlavne na empirii.

Ako takmer všetci vtedajší mladí básnici pochádzajúci z východného Slovenska, aj Ján Motulko začínal v literárnom zborníku východoslovenských autorov Pozdrav mladých, ktorý vyšiel v Prešove roku 1942. Do literárnych časopi-

sov prispieval poskromne, pretože jeho život nedobrovoľne nabral úplne inú orientáciu.

Veľmi nádejný osobnostný rast mladého poeta sa mohol rýchlo príbrzdziť, ak nie celkom zastaviť. Ján Motulko nedobrovoľne prerušil štúdiá, pretože bol odvedený na východný a neskôr i taliansky front (1943 - 1944). Okolnosti okolo novej životnej situácie boli pre talentovaného študenta hotovou katastrofou. Nešlo totiž len o obavy zo straty života, ale hlavne o hriech a odpúšťanie. „Nikdy som sa neprejavoval ako burič alebo revolucionár, ale prihodilo sa, že som raz rozhorčene adresoval nejaké slová trocha vyššie. Dostali sa na veliteľstvo Pracovnej služby. Dnes viem, že som nemožno čakať inšie. Dotknutý bol totiž veliteľ. Následok: povolávací rozkaz do Pracovnej služby. Po nej následne povolávací rozkaz na prezenčnú vojenskú službu. Dodnes nemám celkom jasne v hlave v tejto veci. Ale skúsenosti a zážitky vojaka na Ukrajine a na Kryme i v Taliansku priniesli svoju žatvu. V dvoch zbierkach veršov. A poznanie na celý život.“

Popri mnohých zážitkoch, ktoré vojna so sebou prináša a živelne ich vnára do ľudských osudov, v Jánovi Motulkovi urýchlila len dozrievanie jeho názorového ontologizmu. Nebola teda len regresným činiteľom, ale aj silným empirickým zdrojom, čo dokumentujú hlavne jeho prvé dve zbierky poézie.

Jednotlivé situácie, ktoré autor vo svojom živote prekonával, vnímal osudovo. Na každé dobové prečo? mal okamžite pripravené empiricky podfarbenú odpoveď hlbokého presvedčenia. To sa týkalo aj jeho vzťahov s Rudolfom Dilongom. Ten bol zrejme skutočne Motulkovým osudom. Po tom, ako narukoval do Trnavy a absolvoval krátky vojenský výcvik, odrazu sa dostal do Bratislavy na Ministerstvo národnej obrany (kultúrno-propagačné oddelenie). Vtedy sa ešte s Dilongom osobne nepoznali, i keď sa zdá, že Rudolf Dilong už poznal jeho meno; vedel, že sa s týka so Silanom a s ďalšími ľuďmi podobnej literárnej a charakterovej profilácie. „Vedel, že som vojak, a tak pravdepodobne on dal pokyn a niekde vo vojenskej administratíve sa udialo to, že ma preložili práve do takejto kultúrnej sféry. Párkrát sme sa stretli v Bratislave, potom sme boli spolu na Kryme, no vlastne spolu - ja som bol obyčajný vojak a on bol stotník, to znamená dnes kapitán.“ „Pojal ma do jednej z krymských básní ako rým! Citujem len z pamäti, ale zmysel je rukolapný. V básni je reč o guľkách, teda: ... nás guľka. / Netrafi Dilonga, obide Motulka.“

Rozvinutí tvorivé úsilie básnika po vojne nebolo vôbec jednoduché, najmä ak existenčné problémy boli na dennom pretrase. Ján Motulko, keďže strávil počas vojny istý čas v armáde Slovenskej republiky, potreboval rozličné potvrdenia a hlavne podpisy dôveryhodných svedkov, že môže byť štátnopoliticky spoľahlivý. Keď už potrebné náležitosti získal, rozhodol sa zamestnať v Spolku sv. Vojtecha v Trnave, s ktorým spolupracoval už ako študent. V nedohľadne zostala otázka prerušeného Motulkovho vysokoškolského štúdia i napriek tomu, že dostával správy a vyzvania od kompetentných osôb: „Od profesora Mráza dostal som viac odkazov, aby som sa vrátil. Ale keď

JOZEF BRUNCLÍK

Ján Motulko introvertný kresťanský intelektuál

Ján Motulko s manželkou Valériou

som už bol zamestnaný a chcel som sa ženiť, ale najmä keď som zistil, že sa okolo mňa začína vytvárať akési spoločenské vzduchoprázdno, vypustil som myšlienku návratu na fakultu z hlavy. Neskoršie roky potvrdili, že bolo dobre tak.“

Do školy sa teda Ján Motulko vrátil nemienil, a tak sa roku 1946 - ako dopredu avizoval - oženil s Valériou Jindovou, vtedy tiež známou poetkou na stránkach literárnych časopisov. Prvé nové kontakty po vojne so Spolkom sv. Vojtecha mal už za sebou, a tak mu svítala nádej na zamestnanie. Presťahoval sa do Trnavy.

V Spolku sv. Vojtecha v Trnave redigoval edície a časopisy jeho vydavateľstva, okrem iných aj časopis pre mládež *Plameň* (1947-1948), kde mu prešli rukami také talenty a vtedy i nádeje slovenskej katolíckej poézie ako Vojtech Mihálik, Miroslav Válek, Viliam Turčány, Jozef Melicher...

Jeho meno bolo späté i s povojnovým obdobím časopisu *Nová práca* a tam bol akoby tichou a šedou eminenciou. Nominálne bol v Novej práci redaktorom Msgr. Raška, ale redakčné bremeno a okolnosti s tým súvisiace spočívali na jeho pleciah a pleciah mladučkého Aloša Stankovského.

AKO TO BOLO V ČASE

AUTOROVHO

TVORIVÉHO ODMLČANIA SA

Rok 1948 predstavoval v dejinách národa rapidnú zmenu - bolo potrebné zmeniť svoje dovtedajšie životné postoje, alebo sa stiahnuť do domácej samoty, prípadne odísť do exilu za hranice. Ján Motulko zotrval v republike, i keď po napísaní skladby *Čas Herodes* to muselo v ňom doslova vriieť. Zamestnal sa v Spolku sv. Vojtecha v oddelení neperiodickej tlače a od roku 1959 do 1987 pracoval konkrétne v redakcii *Katolíckych novín*. Od roku odchodu z *Katolíckych novín* je na dôchodku.

Počas jeho pôsobenia v *Katolíckych novínach* skúsil mnoho životných situácií, ktoré síce dnes vyvolávajú úsmev na tvári, prípadne rozhorčenie, vtedy však išlo o zachovanie dôstojného bytia. O jeho pôsobení v tejto inštitúcii napísal článok *Spomínanie ľahkovážne*, ale o veciach vážnych na štvrtstoročie strávené v redakcii KN za totality.

Pri nástupe do *Katolíckych novín* bol podľa jeho slov doslova šokovaný, že sa úvodníky tohto katolíckeho periodika písali podľa predlohy z materiálov *Novej doby* (NOVOJE VREMJA), propagovali sa poľnohospodárske výdobytky, zbierali sa zaujímavosti z domova a zo sveta výberom z domácej periodickej tlače. Ďalej sa preferovali profily a portréty vlastenckých a pokrokových kňazov z minulosti. Správ zo života Cirkvi vo svete bolo minimálne, domáce aktuality aktivít sa takmer

nepripúšťali, najaktuálnejšie boli kňazské hroby (úmrtia) a životné kňazské jubileá.

Tak ako v každej inštitúcii tej doby, aj v *Katolíckych novínach* sa uplatňovala cenzúra. Ján Motulko vysvetľuje zložitú mašinériu schvaľovania príspevkov - najskôr to musel odobriť šéfredaktor, potom cirkevné nakladateľstvo, odtiaľ to opravené čítal nanovo šéfredaktor a znova upravoval. Potom text musel prechádzať štátnym tlačovým dozomom a až potom sa vydalo schvaľovacie číslo a tlačiareň mohla spustiť tlač. Ako to vyzeralo v praxi? „Pikantný príklad: V dvojstranovom článku o *Panne Márii* (bol máj) škrtol šéf asi tretinu. Na cirkevnom nakladateľstve škrtli ďalšie riadky. Po návrate šéf čítal znova. Keď videl zásahy CN, škrtal veselo. A tak zo šesťdesiat riadkov textu (pamätám sa dobre) ostali napokon titulok a štyri slová: *Panna Mária ... patrónka Slovenska*.“

Tak napríklad spomína, ako raz odfotografoval železničný semafor a hneď bolo zle, že jeho ruka ukazovala (údajne na východ) a semafor bol proti ZSSR; stalo sa, že k portrétu Františka Richarda Osvalda pripojil fotografiu jeho náhrobného kameňa, kde bol slovenský dvojkríž a hneď bol obvinený z propagácie gardistov. „Keď som chodil robiť korektúry aj *Duchovného pastiera* do tlačiarne v Partizánskom, našiel som tam raz takmer v infarkte zúfalého redaktora regionálneho časopisu. ŠTD mu vyhodil z časopisu celú prvú stranu s odôvodnením, že je na nej taká realistická kresba pušky našej armády (bolo to číslo k výročí SNP), že by tú pušku mohli okukať západní imperialistickí špióni.“

Okruh spolupracovníkov *Katolíckych novín* bol zďala veľký a prispievali odborníci - profesori CMBF, ale aj laici ako napríklad učiteľia, kňazi, obyčajní ľudia. Existoval tam vraj i fenomén...: „Mali sme prispievateľov, ktorí v živote článok nenapísali a ich články sa v KN objavovali veľmi často. Mali svoju autorskú ruku v redakcii. Kolega bol schopný stvoriť neviem koľkých spisovateľov, umenovedcov, ba i básnikov. Honorovaných. Iste im dobre padol nečakaný prídel korún.“

Motulko sa pokúsil do *Katolíckych novín* implementovať svoje básne, ale hlavne fotografie. Vo fotografiách, keďže išlo o sakrálne umenie - zväčša k témam článkov - boli kostoly, a to nevyhovovalo, iba ak boli bez ľudí. Básne síce uverejňoval aj už známym osobnostiam (P. G. Hlbina, S. Veigl, J. Haranta - J. Silan a J. Kútik-Šmálov boli absolútne nepripustní), alebo vyhľadával nové talenty. „Tam by som si bol mohol svoje verše uverejňovať, ale za ten čas, prakticky za štvrtstoročie, myslím, som si tam uplatnil tri básničky (...) tak som uverejnil ľuďom, ktorí začínali, ak som našiel solídne básničky. Uprednostňoval som neznámych alebo

nových ľudí a tam sa zjavilo pár takých mien, že sa neskoršie dostali aj do literatúry. A tak sa dostal s jednou básničkou do *Katolíckych novín* aj Moravčík. Pokúšal som sa uplatniť verše aj tých, ktorí nemohli - bol to napríklad len Veigl a Haranta. Pokúšal som sa aj Silana, ale Silana som nemohol. Nevieť z príkazov akej vrchnosti, či to bola averzia šéfredaktora alebo z ministerstva, ale Silan nesmel byť. Harantu horko-tážko, Veigl kedy-tedy. Za Harantu som dostal, za Veigla takisto pucung, ako sa hovorí poriadny.“

Kvôli ďalším informáciám a udalostiam zo života Cirkvi sa dal na kurz poľštiny, aby mohol prekladať z periodika *Pax*, ktorý ich redakcia odoberala.

Silu a prefikanosť ŠTB cítil cez svojich blízkych a niektorých duchovných, ktorí zrejme podpísali lojalitu strane. Vyčítali mu kozmopolitizmus, špiónáž prostredníctvom filatelie (práve súdili filatelistu na Morave), vnútorný rozvrat za pomoci skautingu (na strednom Slovensku práve súdili skupinu, ktorá si dala krycie meno skauti) a pri čítaní periodika *Pax* i kontaktoch s jej redaktormi si vyslúžili obvinenie, že chce príviesť poľskú solidaritu k nám. Z ŠtB sa ho chodili vypytovať na podstatu západonemeckých politických strán CDU a CSU, na cyklotúre do Vatikánu chceli od Motulka osobný odkaz pre pápeža, dokonca sami písali kritické anonymy, aby ich potom chodili hľadať a vyvolávať napätie. „Kedy prestal záujem ŠtB o KN, neviem. Kedy prestal záujem o mňa, taktiež neviem. Ale dodnes sa neviem zbaviť heretickej myšlienky: prestal naozaj?“

Z redakcie *Katolíckych novín* odišiel v r. 1987 a krátko nato poslal ďakovný list s rúskom irónie na Ministerstvo kultúry SR s tým, že ďakuje za pomoc a podporu, ktorú mu počas jeho účinkovania v *Katolíckych novínach* poskytovali... Asi po týždni dostal predvolanie. Videl tam „šéfredaktora takmer v pozore, dôležito, generálneho riaditeľa Sekretariátu pre veci cirkevné Ministerstva kultúry SR so sprievodom vo vzešenom postoji (...) Generálny riaditeľ mal v rukách - v krásnych červených dekloch - ministerský list, ktorý zarcitoval. Potom mi podal ruku i sám ešte poďakoval. Potom šéfredaktor vytiahol fľašu a štrngli sme si. Potom generálny riaditeľ ešte raz podal ruku. Potom som prišiel domov, ruku som si umyl a pozdravný list roztrhal. To bola moja bodka za mojím štvrtstoročím v redakcii *Katolíckych novín*.“

V tejto súvislosti je potrebné zaregovať na poznámky, ktoré Ján Motulko k svojmu textu urobil. Upozorňuje totiž, že materiály uverejnené v *Katolíckych novínach* v čase jeho pôsobenia nemôžu byť v žiadnom prípade pravdivým prameným materiálom. Jeho výzva vychádzala z toho, že viaceré materiály neboli uverejnené, a tak by v celom kontexte vytvá-

rali určité vákuum, „ktoré môže tým niečo neprimerane zdôrazniť alebo znehodnotiť; v materiáloch môžu vystupovať osoby, ktoré v skutočnosti tam vôbec nevystupovali; v materiáloch môžu nevystupovať osoby, ktoré mali veľký podiel, aj vedúcu úlohu na niektorom podujatí.“

Blažej Belák dobre poznal okolnosti práce Jána Motulka v *Katolíckych novínach*, a preto o tomto jeho období napísal: „Redigovanie *Katolíckych novín* bolo nikdy nedocenenou a vždy úmornou prácou, najmä v časech tvrdého budovania socializmu a normalizácie, keď (...) vykonával fakticky funkciu skrytého šéfredaktora a v tomto postavení denne zápasil o minimálny tvorivý priestor, a to nielen pre seba, ale aj pre prispievateľov a čitateľov na Slovensku, v priamom súboji so straníckou cenzúrou i s oficiálnymi šéfredaktormi. To, čo ostalo v časech útlaku na *Katolíckych novínach* katolíckych, bez zveličovania môžeme pripísať enormnému a vytrvalému úsiliu Jána Motulka a jeho schopnosti argumentovať a hľadať východiská i v bezvýhodiskovej pozícii.“

BÁSNIK V OBRAZE SÚČASNOSTI

V čase ponovembrových premien cítil Ján Motulko - ako je to vidieť aj v jeho zbierkach s básňami z tohto obdobia - mierne sklamanie. Či už to súviselo s nedostatočnou realizáciou demokratizačných procesov, s nenaplnením predstáv jeho vnútorného sveta, založeného na princípe skromnosti, pokory a introvertnosti, alebo dokonca s obštrukciami okolo vydávania jeho samizdatu *Čas Herodes*. Jeho mierne sklamanie však nespôsobil, že by sa bol opevnil vo svojich pocitoch a spomienkach, ale naďalej si žije život človeka - kresťana a opätovne tak rieši pálčivé otázky bytia ľudstva.

Okrem spomínaných aktivít sa básnik - nestor - rozhodol, že nezanedbá ani časopiseckú tvorbu. Po *Nežnej revolúcii* uverejnil takto vyše päťdesiat básnických textov vo viac ako desiatich literárnych a iných periodikách. Nepublikoval len básnickú tvorbu, vychádzali mu i prozaické útvary - hlavne v *Literárnom týždenníku* - a samozrejme rozhovory o jeho básnickej tvorbe, fotografií a o poézii spirituálnych básnikov.

Jeho neuzavretosť potvrdzujú len fakty, že básnik sa v poslednej dobe zúčastňoval literárnych besied, týkajúcich sa poézie katolíckej moderny - kam sa napriek svojim námietkam a pričinením literárnych vedcov dostal - či jeho samotného a nechýba ani na žiadnej prezentácii svojich nových kníh, prípadne vernisáži či výstave fotografií, čo pokladáme vzhľadom na jeho vek za obdivuhodný výkon a prométeovskú snahu prinášať neustále to kreatívne všehovoriace a zároveň subtilne ticho vnútorných zákonitostí života.

To, že jeho celoživotné snaženie na poli literárnom a kresťanskom bolo citeľne vidieť, dokumentovala udalosť dňa 18. februára 2003, kedy sa v Primaciálnom paláci v Bratislave uskutočnilo stretnutie Rady Komisie biskupov Slovenska pre vedu, vzdelávanie a kultúru s pracovníkmi zo všetkých oblastí. Predseda Rady biskupov, biskup František Rábek za prítomnosti nuncia Svätej stolice v Bratislave, arcibiskupa Henryka Nowackeho a rožňavského biskupa Vladimíra Fila tu Jánovi Motulkovi odovzdal Čestné uznanie (cenu blahoslaveného Fra Angelica - patróna umelcov) za osobný prínos kresťanských hodnôt v oblasti kultúry.

Momentálne žije, tvorí a býva v Bratislave, pri Dóme sv. Martina so svojou manželkou a veľmi sa teší radosti detí svojich detí. Na otázku v rozhlasovej relácii, čo má momentálne rozrobené, čím v blízkej alebo vzdialenejšej budúcnosti poteší literárnu obec odpovedal (čo zároveň možno označiť ako jeho životné krédo): „Prezradím vám takmer spovedné tajomstvo. Totiž takto: spovedníci pri spovedi radi dávajú za pokutu pomodliť sa desiatok ruženca s ružencovým tajomstvom: ktorý nám Ducha Svätého zoslať. Viete, Duch Svätý vane kade chce. Keď sa ešte zastaví dakedy pri mne a ponúkne mi niečo zo svojich darov, zapíšem to a rád ponúknem ďalej...“

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM

KNÍŽNÝCH PUBLIKÁCIÍ JÁNA MOTULKA

- Blížence.
- Turčiansky Sv. Martin, Matica slovenská 1944
- HOLICA, Anton (pseudonym): *Koledy* (Betlehemci, Traja králi). Trnava, SSV 1947
- Ježiško v prírode. Trnava, Spolok sv. Vojtecha 1946
- V mimózach vietor. Košice, Verbum 1947
- Z ohňa a krvi. Trnava, Spolok sv. Vojtecha 1948
- Zobúdanie popola. Bratislava, Smena 1970
- Čas Herodes. 1990 - samizdat Fialové zalmy. Bratislava, Slovenský spisovateľ 1992
- Havrania zima. Bratislava, Nové mesto 1996
- Nezábudka. Bratislava, Nové mesto 1996
- V Ježiškovej škole. Bratislava, Liúč 2000
- Strmé schody. Bratislava, SSS 2000
- Čas Herodes. 2001 - samizdat, 2. vydanie Čas Herodes.
- Bratislava, Petrus 2003
- Čas Herodes. Praha, Arista 2003
- Na Božej brúske. Trnava, Tirna 2005

Doménou našich čias sú Jubilejné roky. Náš rok 2009 ich má niekoľko. Skončil sa Rok sv. Pavla a začal sa Rok knihov, saleziáni slávia 150. jubileum svojho založenia a mohol by som vymenovať ďalšie...

Pri slávení môjho osobného zlatého kňazského jubilea nemôžem však nespomenúť jedno, čo naň nadväzuje: jubileum vzniku Malého seminára v Ríme aj so slovenským gymnáziom. Viedli ho saleziáni. Z Malého seminára v Ríme po čase vznikol Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda.

Páter Ľudovít Macák, SDB, napísal roku 1959 v časopise Slovenský kňaz pri príležitosti našej kňazskej vysviacky: „Naši tohoroční novokňazi v Bolengu viac ako dva mesiace pred svojimi vysviackami poslali svojim starším bratom list, v ktorom spomínali kritickú situáciu v súvislosti s kňazským dorastom na Slovensku. Pýtali sa, či by sa nedalo dačo podniknúť z našej strany, teda tu, v zahraničí. Potom nadhodili myšlienku, aby sa začalo tu, v zahraničí - ak to bude možné, s prípravou mladších chlapcov na kňazský stav... V liste spomenuli, že to by bol najkrajší dar k ich vysviacke, a prejavili ochotu prispieť vlastnou spolupracou. Myšlienku podporili kňazi v Ríme a rozhodli sa urobiť všetko pre to, aby sa vec uskutočnila. Otec Ľudovít pred letnými prázdninami oznámil Msgr. Štefanovi Náhalikovi, členovi Rady pre emigráciu a vedúcemu Slovenského katolíckeho ústredia v Ríme, že sa do toho diela pustí, a Otec Štefan prisľúbil zasa hmotné zabezpečenie. V júli roku 1959 po primáciách týchto novokňazov prítomní saleziáni pod vedením don Silvestra Taligu dielo podporili. Don Macák predložil návrh diela slovenským kňazom na kongrese „Kirche in Not“ v Königsteine, kde všetci prítomní prejavili súhlas a ponúkli spoluprácu. Cestou domov Páter Macák získal piatich mladých chlapcov, seminaristov. Don Taliga vymohol u predstaviteľov v Turíne, aby sme mohli začať študovať spolu s talianskymi študentmi (podobne ako prví slovenskí saleziáni), kým by sa nenašlo vhodné riešenie. Podarilo sa to a prijali nás v saleziánskom aspirantáte pri Katakombách sv. Kalixta na Via Appia Antica v Ríme.

Počas návštevy benediktínskeho opáta Teodora J. Kojiša, OSB, z Clevelandu sa na Sviatok Sedembolestnej Panny Márie dohodlo, ako sa bude postupovať, kto sa ujme povolenia diela, a to na príslušnej rímskej kongregácii, a kto sa postará o hmotné zabezpečenie. Keď biskup Andrej G. Grutka prišiel v októbri, nadšene sa ujal realizovania tejto iniciatívy.

Na vianočnom stretnutí v Ríme u inžiniera Antona Bugana dňa 26. decembra 1959 slovenskí diecézni a rehoľní kňazi prijali rozhodnutie vybudovať v Ríme slovenský dom Cyrilo-metodiánum, ku ktorému by sa pridružila i výchova kňazského dorastu. Kým prvé roky študovali chlapci, ktorých počet pomaly rástol, spolu s talianskymi spolužiakmi v spomínanom Saleziánskom ústave sv. Arcidiača pri Katakombách sv. Kalixta, v lete roku 1961 sa naši študenti aj so svojimi slovenskými predstaviteľmi presťahovali do blízkeho saleziánskeho oratória s priestraným divadlom, ktoré si svojpomocne premenili na nové sídlo Malého seminára. V tomto skromnom prostredí nás v školskom roku 1962/1963 hneď po svojom príchode na Druhý vatikánsky koncil navštívil biskup Andrej G. Grutka a tie podmienky, v ktorých sme boli ubytovaní, ho povzbudili k ďalším rozhodným krokom pri realizovaní začatého diela.

Práve v tom čase sa pripravovali dôstojné oslavy 100. výročia príchodu vierozvestov sv. Cyrila a sv. Metoda k našim predkom. Ideologická deformácia totalitného komunistického režimu na Slovensku nepripustila, aby sa vyzdvihol náboženský význam tejto udalosti, preto bolo potrebné a spravodlivé, aby sme sa o to postarali my, slovenskí krajanovia žijúci v zahraničí.

Pri 1000-ročnom jubileu Štefan Moyses a Karol Kuzmány dokázali, podľa príkladu predchádzajúcich nadšencov

za cyrilo-metodské dedičstvo, postaviť celonárodný pomník na „tisícročnú pamiatku pokrešťačenia Slovákov a zavedenie písomnosti slovenskej“, a to Maticu slovenskú. Vedený ich príkladom Msgr. Andrej G. Grutka, americký biskup slovenského pôvodu, ohlásil 14. apríla 1962 na vlnách Vatikánskeho rozhlasu program 100-ročného cyrilo-metodského jubilea: „Prišiel som do Ríma preto, aby sme podnikli potrebné kroky ku oslave jedenásťstoročného jubilea príchodu sv. Konštantína-Cyrila a sv. Metoda ku našim otcom. Toto významné jubileum pripadá na budúci rok. Chceme ho osláviť hlavne tak, že primerane dnešným časom budeme pokračovať v apoštolskej práci svätých bratov, ktorí doniesli našim otcom svetlo kresťanstva a

ALOJZ ONDREJKA

Zlaté jubileum vzniku Malého seminára v Ríme a jeho realizácia

zapojili slovenský národ medzi kultúrne kresťanské národy.

Svätí bratia Konštantín-Cyryl a Metod vychovali slovenských mladíkov a priviedli ich do Ríma, aby ich tu dali vysvätiť za kňazov. My tiež vychováваме kňazov pre Slovensko. Preto pracujeme na vybudovaní Ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme. V tomto Ústave sa budú vychovávať mladíci za kňazov pre Slovensko. Prijal som záštitu nad prácou na budovaní tohto Ústavu, lebo my, americkí Slováci, sa chceme odvďačiť Slovensku za to, že nám poslalo svojho času kňazov do Ameriky, aby sa starali o našich slovenských vystaňovalcov. Z našej strany je budovanie Ústavu prejav vďačnosti, ale aj pomoc trpiacim slovenským katolíkom. Toto dielo sa zdarne začalo a iste sa zavŕši tak, aby sa stalo dôstojným pomníkom, ktorý postavia Slováci v strede kresťanstva pre našich slovenských Apoštolov...“

Potom informoval poslucháčov o ďalších úlohách tohto diela, ako je vydávanie náboženskej literatúry na prehĺbenie kresťanského života Slovákov podľa geniálneho príkladu našich vierozvestov, ktorí boli zakladateľmi písomníctva a kultúry našich predkov, a prosil všetkých, aby sa spolu s ním pripravovali na veľké jubileum našich apoštolov. Doslovne povedal: „Sotva budete môcť prejavovať všetko, čo by vám kázala vaša viera a vaše slovenské srdce. Modlite sa však s nami za zachovanie dedičstva sv. Cyrila a sv. Metoda aj napriek tým ťažkostiam, ktoré musíte prežívať.“

Keď prišiel biskup Grutka na otvorenie Druhého vatikánskeho koncilu, zaujímal sa o prácu na budovaní Ústavu sv. Cyrila a Metoda aj o prípravu osláv cyrilo-metodského jubilea. V sprievode svojich kolegov, amerických biskupov, navštívil sídlo slovenských študentov, čo študovali pri Katakombách sv. Kalixta na Via Appia Antica pod starostlivým vedením slovenských saleziánov, a priniesol im mikulášske darčeky. 6. decembra, za účasti celej rímskej slovenskej rodiny, posvätil slávnostne pozemok, na ktorom sa mali začať práce na stavbe Ústavu. Sám ich začal prvým výkopom a ostatní prítomní ho nasledovali. Po ukončení prvej časti koncilu sa vracia Otec biskup do Ameriky, aby vyhlásil sériu zbierok na materiálne zabezpečenie stavebných prác pri budovaní Ústavu.

Americkí Slováci výzvy podporili a tešili sa, že ešte v priebehu jubilejného roka bude Ústav posvätený. V jednotlivých amerických mestách so slovenskými farnosťami sa konali miestne oslavy.

Mimoriadnou slávnosťou v Ríme bolo posvätenie a položenie základného kameňa Ústavu. Oslavy jubilea v širšom rámci slovanských rímskych komunit sa konali 13. mája 1963 audienciou u pá-

peža Jána XXIII. Na slávnostnej audiencii posvätil Svätý Otec v Konzistoriálnej sieni základný kameň Ústavu sv. Cyrila a Metoda a podpísal apoštolský list Maginifici eventus k jubileu vierozvestov.

Kardinál Eugen Tisserant položil v ten istý deň pápežom požehnaný základný kameň do rozostavanej budovy Ústavu za hojnej účasti Slovákov z Ríma a misionárov, čo pôsobia medzi Slovákmi v zahraničí.

V budovaní sa usilovne pokračovalo, aby sa práce ukončili do slávnostnej jubilejnej púte, keď mal byť Ústav posvätený - ako pomník tohto jubilea.

Program osláv 100-ročného jubilea v Ríme bol veľkolepý. Pripravovali ho slovenskí kňazi z Ríma spolu s predstaviteľmi amerických Slovákov už nie-

hold a nasledujte ich. Veď od čias dávneho stredoveku oni osvetľujú ešte i dnes cesty, ktorými sa musí uberať duch slovenského národa v terajšej dobe a v budúcnosti... Vaša prítomnosť na tomto mieste svedčí o oddanosti vášho národa, o jeho oddanosti viere, o bohatstve jeho duchovných, mravných a kultúrnych tradícií, ale aj o jeho problémoch. Obraciate našu pozornosť na národ dobrý, ťažko pracujúci, nábožný, voči ktorému prechováme veľký obdiv a náklonnosť a za ktorý prosíme Boha o ochranu a posilu...“ Po udelení apoštolského požehnanja pobudol s prítomnými v srdečnom rozhovore. Pred odchodom Svätý Otec vzal do ruky slovenskú zástavu, pobožkal ju a požehnal.

Vývrcholením jubilejných osláv bol

15. september, Sviatok Panny Márie Sedembolestnej, keď sa urobila posviacka Slovenského ústavu svätých Cyrila a Metoda: na štrnástom kilometri starovekej konzulárnej cesty Via Cassia. Slovenský ústav svätých Cyrila a Metoda, teda sídlo Malého seminára, sa stáva akýmsi živým pomníkom tohto jubilea. Za hojnej účasti jednak pútnikov jubilea, jednak početných hostí dekan kolégia kardinálov kardinál Eugen Tisserant, člen Francúzskej akadémie, vykonal konsekráciu kostola, ktorý sa stal prvým kostolom v Ríme zasväteným sv. Cyrilovi a sv. Metodovi. Po konsekrácii nasledovala slávnostná sv. omša s homiliou biskupa Andreja G. Grutku. Medzi iným pripomenul: „My, tuná v Ríme zhromaždení, pripomínáme si tisícročné jubileum príchodu svätých Cyrila a Metoda na Slovensko. Ako Konštantín-Cyryl a Metod, aj my sme prišli do Ríma k pápežovi Pavlovi VI. v duchu zbožnosti a vernosti... kvôli zachovaniu viery našej a našich bratov a sestier všade, kde sú, a obzvlášť na Slovensku, milom kraji otcov našich, vyjadriť vďačnosť za dar viery Kristovej, ktorú tak krásne zaštepili do srdca našich predkov svätí bratia, apoštoli Slovanov...“ Počas celej posviacky, ako i počas celej sv. omše spevy a piesne spieval Sixtínsky zbor z Vatikánu.

Oslavy sa skončili slávnostným banketom, kde početní rečníci pripomenuli prítomným najmä štedrosť darcov, ktorí sa podieľali na materiálnej pomoci pri realizácii Slovenského ústavu svätých Cyrila a Metoda, tohto dôstojného pamätníka tisíc stého cyrilo-metodského jubilea, nového sídla Malého seminára. Nasledujúceho dňa, 16. septembra, celebraval biskup Grutka v Bazilike sv.

Nezabudnuteľným dňom sa stal 14. september, keď po sv. omši v byzantskom obrade a staroslovenskej reči prijal slovenských pútnikov na osobitnú audienciu pápež Pavol VI. v Klementovej sieni Vatikánskeho paláca. Za spevu V sedmobrežnom kruhu Ríma Sv. Otec zasadol na pápežský stolec a potom mu biskup Andrej Grutka predstavil slovenských pútnikov. Pápež ho srdečne objal, prejavil radosť z prítomnosti toľkých vzácných hostí a predniesol dojímavý príhovor. Medzi iným povedal: „Drahí synovia slovenského národa, uctievajte si aj naďalej pamiatku vašich svätých, vzdávajte im

Praxedy hlaholské bohoslužby so slávnostným poďakovaním za dôstojné oslavy, ktoré sa konali v Ríme.

Dojmy účastníkov boli plné nadšenia a doznievali vo všetkých krajanových denníkoch a časopisoch, napríklad rímsky slovenský mesačník Hlasy z Ríma uverejnil: „Po rímskych slovenských cyrilo-metodských oslavách ostávajú pre Slovákov viaceré vzácne prejavy a dokumenty a ostáva ako ich hlavné dielo Slovenský ústav svätých Cyrila a Metoda a ostáva aj zážitok opravdivého bratstva a jednoty. Všetky tieto skutočnosti vyrastajú z našej autentickkej cyrilo-metodskej tradície, ktorá dávala každej povedomej slovenskej generácii podnety k zdravým iniciatívam ... aby sme jednotní tvorili nové hodnoty v kresťanstvom a slovenskom duchu pre dobro Cirkvi, nášho národa i celého ľudstva.“

Jubilejné oslavy konané v Ríme nie sú jediným zviditeľnením slovenských osláv 100. výročia príchodu našich vierozvestov, ani nie sú vyjadrením všetkých slávností, ktoré sa tam usporiadali v tomto jubilejnom roku. Mali by sme ešte pripomenúť aspoň prenesenie relikvií sv. Cyrila do Ríma a ich uloženie v Bazilike sv. Klementa, ako aj slúženie hlaholskej sv. omše biskupom Grutkom v Bazilike sv. Petra na Druhom vatikánskom koncile, kde zviditeľnil význam našich vierozvestov. Tí už pred jedenástimi storočiami preložili a v liturgii používali reč našich slovenských predkov. A práve reč našich predkov, teda Slovákov, sa v tom čase koncil rozhodol prijať a ustanoviť za ďalší bohoslužobný jazyk pre celú Cirkev. Tieto vzácne udalosti si preto zasluhujú osobitné zviditeľnenie pri príležitosti ich výročí!

Pri tomto 50. výročí vzniku Malého seminára v Ríme nesmieme zabúdať ani na podnet saleziánov, lebo ich návrh sa stal impulzom osláv 100-ročného jubilea a posviacky novovybudovaného sídla v Slovenskom ústave svätých Cyrila a Metoda. Ústav je zasa vývrcholením prác oslovených a nadchnutých jednotlivcov a stal sa akýmsi našim pamätníkom, inštitúciou pamäti nášho národa. Avšak za všetko sa chceme a musíme poďakovať Všemohúcemu Bohu za dar štedrosti, akaj sa nám dostávalo v hojnej miere počas polstoročného trvania Ústavu, a za dar ducha, čo sa mohol v Ústave v Ríme rozvinúť. Ďakujeme za celé to dielo, ktoré sa postupne rozširovalo aj na úseku vydavateľskom, aj na úseku duchovnej starostlivosti o Slovákov v zahraničí.

Pokračovanie diela Malého seminára v Ríme ako Pápežského kolégia pre slovenských kňazov je dôstojným pokračovaním diela svätých Cyrila a Metoda aj dnes.

V čase spomínaného cyrilo-metodského jubilea sa naša vlasť nachádzala v neblahom a nežičlivom politickom období, keď jubilea takého významu boli zaznávané, preto nám nebolo možné naplno zvýrazniť jeho nesmiernu dôležitosť v našich náboženských dejinách. Teraz by sa patrilo, aby sa dohnalo to, čo sa vtedy nútene zanedbalo...

Snímka: Ján Motulko

TEOFIL KLAS
**Hľadal Ťa
Boh**

(Jankovi Motulkovi na deväťdesiatku)

*Hľadal Ťa Boh. A našiel Ťa.
V otázkach Tvojich nepokojných.
A v prosbách, aby si Ťa obrúsil.
I v slovách láskavých aj tvrdých.*

*V pocitoch, čo i načertia
prízrakom neľudskosti, vojny.
V poznaniach putujúcich kobru síl
i zväzujúcich do reťazi údy.*

*Hľadal Ťa Boh. A našiel Ťa.
V tom Tvojom krásnom hľadaní.
V kozmickej sfére bohobojna.
V pozemskej sfére večnosti.*

*V pokornej sfére zamretia,
kde svet je jasný na dlani
a kde je v hĺbke túžba spojná,
že sa deň s večnom premostí.*

*Hľadal Ťa Boh. A našiel Ťa.
I v stofarebnom vneme sveta
akoby vďačnom vďakyzdani
cez čiernobiely kontrasty.*

*V tom, že Ťa láska nazretá
priviedla vďačne do prezretia.
Že ak si dlžen niečo v dani,
nie je to žiadza po vlasti.*

*Hľadal Ťa Boh. A našiel Ťa.
I v kvasných muškách
Tvojho vína.*

*I v poézii Tvojho života.
Blažený, kto má múdre dlane.*

*Roznežnená je planéta.
To v Tvojich veršoch ruky spína
- čo nebodaj sa len tak primotá -
človečenské vždy odhodlanie.*

Mutulko s Hanou Kostolanskou a Hildou Michalíkovou

TEODOR KRIŽKA
**Rozlúčka
ako zvítanie**

Básnikovi Jánovi Motulkovi
k deväťdesiatinám

*Nie oltár už,
len veľký hrant a válov
kompasu nášmu
platia za krásu.
Či je to láska,
čo sa stáva skalou,
bárs by aj rovno
bola z topásu?*

*Čaruje slovo,
ale iba vešti
červené zore
vetra zvečera.
Či je to pravda,
čo nám stvrdo v pästi?
Či vari pravda vie,
keď udiera?*

*Chodidlá pália,
ako keď sa púšťou
posúvaš bosý
k novým oázam.
Slovami ako piesok
sitom prstov
zrnko po zrnku
ku vám odchádzam.*

*Len v uchu ihly,
iba za tou bránou
rozoviera sa
šírka oblohy.
Kam už len ísť,
do akých chrámov,
ach, blízki moji
bratia nebohí.*

Nové Nábožné výlevy

**Kolektív autorov: Nábožné výlevy
Trnava, Spolok svätého Vojtecha 2009**

Nábožné výlevy Andreja Radlinského s podtitulom Poučná a obradná modlitebná kniha s jednotným cirkevným spevníkom vyšli prvýkrát v roku 1850 a dočkali sa viacerých doplnených a upravených vydaní. Niekoľko desaťročí bolo toto dielo základným čítaním nášho veriacieho katolíckeho ľudu. Potvrzuje to aj nitriansky biskup Mons. Viliam Judák v úvodnom slove k novému obsahovo prepracovanému vydaniu, keď píše: „V našej duchovnej a náboženskej literatúre okrem Nábožných výlevov nepoznáme inú knihu, ktorá by svojim hodnotným obsahom prekonal viaceré rozdielne historické, kultúrne, jazykové a cirkevnoprávne premeny.“

Radlinského Nábožné výlevy prinášali súhrn cirkevnej náuky o Božom slove a bohoslužbe, o modlitbách a pobožnostiach, o sviatostiach i sviatinách - obsahovali liturgické modlitby, piesne, texty obradov a pobožností, ale aj praktické rady a poučenia. Stojí za zmienku, že prvé vydanie bolo vytlačené v kollárovskej staroslovenčine, ale už v druhom sa uplatnila štúrovská spisovná slovenčina. V ďalších rokoch tak Nábožné výlevy významnou mierou prispeli k šíreniu a upevneniu spisovnej podoby slovenčiny podľa Hattalovej úpravy.

Nové Nábožné výlevy, o ktorých bude reč v nasledujúcich riadkoch, spracoval kolektív šiestich autorov (Vincent Malý, Daniel Dian, Viliam Judák, Jozef Šintál, Amantius Akimjak, Marián Chovanec) a ilus-

tráciami ich doplnil Ľudovít Bebjak. Toto vydanie samozrejme čerpá z aktuálne platných dokumentov Cirkvi, ale zároveň je pokračovaním dobrej tradície. Obsah bol prepracovaný, pôvodná formálna štruktúra sa však v hlavných rysoch zachovala. Kniha v sebe integruje prvky katechizmu, modlitebnej knihy a liturgickej príručky.

Ide o zväzok úctyhodných rozmerov, a to tak z hľadiska obsahu, ako aj rozsahu (1943 strán). Na začiatok knihy autori zaradili už spomenuté Slovo na cestu z pera Viliama Judáka, ďalej smernice o liturgickom roku a o kalendári, tabuľku liturgických dní, rozdelenie liturgického roka a všeobecný kalendár Rímskej cirkvi. Ostatný obsah je rozdelený do desiatich dielov; už ich názvy dokumentujú pozoruhodne široký tematický záber knihy: Modlitby a rozjímania, Nedľa a Božie slovo, Svätá omša, Liturgický rok a sviatky Pána, Vešpery, bohoslužba slova, modlitby, Blahoslavená Panna Mária v tajomstve Krista a Cirkvi, Sviatky anjelov a svätých, Sviatosti, Sväteniny a desiaty diel Obnova duchovného života.

Čas ukáže, s akým ohlasom sa toto znovu oživené dielo stretne v našej uponáhľanej a povrchovej dobe, ktorú ktosi trefne nazval dobou nedomyselných strán. Mnohí dnes akosi nemajú čas ani na kostol, ani na modlitbu, ani na čítanie... Podľa informácií, ktoré mám v čase písania tohto článku (na sklonku roka 2009) je však o knihu pomerne veľký záujem a jej náklad bol z väčšej časti rozobraný, čo je potešiteľné. Tak či onak, Nábožné výlevy spolu s Katechizmom Katolíckej cirkvi a (v prvom rade) Svätým písmom môže slovenský katolík využívať ako základnú duchovnú rukoväť.

JÁN MARŠÁLEK

**Nová kniha Hadriána Radvániho
o trnavských tlačiarňach
Trnavské tlačiarne**

„Ak sa podarí, tak mi onedlho vyjdú Dejiny trnavskej knihtlače. A tým končím. Idem konečne do dôchodku. Pravda, len ak ma manželka pustí,“ žartoval pred rokom na oslave svojej deväťdesiatky známy trnavský historik, bibliograf a publicista Hadrián Radváni.

Podarilo sa a autor, ktorý patrí nielen k najväčším znalcom histórie trnavských tlačiarň, ale i tlačiarň a knižnej kultúry na celom Slovensku vôbec, predstavil svoju novú knihu v polovici novembra v čítárni Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave. Bolo to krátko po jeho 91. narodeninách a všetci, čo sa zúčastnili na slávnostnej prezentácii až zaslí, aký je aj napriek svojmu vysokému veku ešte stále obdivuhodne duševne svieži a vitálny.

Knižná novinka so stručným názvom Trnavské tlačiarne, ktorá vyšla s finančným príspevkom mesta Trnava, ponúka bohatý obsah. Hadrián Radváni v nej zhrnul všetky svoje poznatky o trnavských tlačiarňach, ktoré publikoval vo svojich predchádzajúcich prácach. Na 176 stranách podáva zasvätený a komplexný prehľad tlačiarňami v Trnave, od prvej tlačiarne Mikuláša Telegdiho z roku 1557 až po 50. roky uplynulého storočia, keď po znárodnení a komisionálnom

prevzatí zariadenia a majetku tlačiarňami, ktoré v tej dobe v Trnave jestvovali, vznikol národný podnik Západoslovenské tlačiarne. Kniha sprostredkuje čitateľovi veľmi prístupným štýlom zaujímavé poznatky o 47 tlačiarňach a tlačiaroch, ktorí v uvedenom období pracovali v Trnave.

K tomu prispieva aj veľmi pekná grafická úprava s množstvom historických obrázkov, starých rytín a čiernobielych fotografií. Okrem ukážok vodoznakov, iniciál, sadzby, knižnej ilustrácie, titulných listov, knižnej grafiky, väzby, písma a signiet tlačiarň, nová kniha ponúka v záverečnej obrazovej prílohe aj faksimile vzorkovníc, latinku, ornamenti a nemeckú i slovenskú fraktúru.

Na prezentácii novej knihy sme sa dozvedeli aj symbolický fakt, že jej autor býval dlhé roky v Trnave na Halenárskej ulici v dome, kde kedysi sídlila známa Jelínkova tlačiareň, z ktorej vyšla väčšina diel bernolákovcov. Nečudo, že Hadrián Radváni túto tému neobchádza ani pri svojich výskumoch a radí sa medzi najväčších znalcov histórie Slovenského učeného tovarišstva a bernolákovcov na Slovensku. V závere podujatia neúnnavný historik prezradil prítomným, že aj napriek ohlasovanému „odchodu do dôchodku“ pripravuje ešte prácu o málo známych faktoch pobytu Antona Bernoláka v Trnave.

IVAN RADY

Prinášame krátky výňatok z pripravovanej publikácie Európa prehistórie, časť V - Slovania ako príspevok do diskusie o pôvode Slovanov. V publikácii autor v piatich častiach a 23 kapitolách sumarizuje poznatky archeológie a antropológie, sleduje vývoj k dnešnému človeku a k vedomiu, vznik a vývoj mytológie, reči a jazyka, popri ďalších súvislostiach. Zovšeobecnenie vyúsťuje do filozofie dejín.

V ľudských dejinách je málo toľko sporných teórií a názorov, ako na pôvod a prehistóriu Slovanov, ktoré sa od renesancie do konca 20. storočia množili v európskych vzdelanckých kruhoch. Nie sú ukončené ani na začiatku 21. storočia. Väčšina z nich, najmä v 19. storočí vychádzala z určitej kultúrnej a ideologickej predpojatosti založenej na domnienkach, ktoré nemali oporu v konkrétnom archeologickom alebo historickom poznatkovom materiáli. Na nemeckých univerzitách v 19. storočí profesori šíрили názor, že Slovania sú germánsky kmeň (H. Luden), ktorý sa oddelil od Germánov pri postupe z Indie do Európy. Vypracovali na základe dĺžky lebky a veľkosti lícneho uhlu teóriu o „čistej germánskej rase“ Árijcov (tzv. „Retziova teória“) s dlhou lebkou, svetlými vlasmi a modrými očami. Lenže Árijci, ako potvrdili súčasné poznatky, nemali nič spoločného s germánskymi kmeňmi. Árijci neprišli z Indie do Európy, ale naopak, zo strednej a východnej Európy do Indie v polovici 3. tisícročia pred n. l., čoho sa skupiny zo severnej Európy (Šlesvicko-Holštýnsko, Jutský polostrov a Škandinávia), kde sa germánska vetva formovala, nezúčastnili. Teórie 19. storočia hovorili o Slovanoch ako o rase, ktorá stratila svoje pôvodné črty na ceste zo Strednej Ázie krížením s Finmi, Mongolmi a Turkami, v dôsledku čoho sa im zmenili svetlé vlasy a oči na tmavé a skrátila obličajová časť lebky. Vychádzali pritom z fosílií vyzdvižených z 5.-8. storočia n. l. Starší fosilný materiál vtedy nebol k dispozícii.

Proti tejto teórii protestovali slovenskí študenti na nemeckých univerzitách, medzi nimi P. J. Šafárik a J. Kollár. Rasistické teórie Nemcov a šíriaci sa pangermanizmus, ako reakcia na gálizmus súvisiaci s napoleonskými vojnami, ich inšpirovali k literárnej (J. Kollár) a historickej práci o slovanských dejinách a jazyku (P. J. Šafárik i J. Kollár). Na začiatku 20. storočia proti týmto názorom vystúpil L. Niederle a vymedzil slovanskú pravlasť medzi Labe a Dneper, hoci o slovanskosti obyvateľov medzi Vislou a Labe nebol celkom presvedčený. Vyšiel z rozdelenia jazykov na sate-movú a kentumovú rodinu. K prvej pričlenil Slovanov, k druhej Germánov. Na základe nových archeologických poznatkov z hrobov starých Slovanov z južného Ruska poukázal na neudržateľnosť tzv. „Retziovej teórie“ o germánskej čistej rase, pretože v Európe nijaká čistá rasa neexistovala, a to ani v dobe tzv. „indoeurópskej jednoty“ (Niederle, Luboš: Rukovět slovanských starožítostí, Praha 1953, s. 25-33) pretrvávajúcej do konca poslednej doby ľadovej.

V Nemecku ideologicky motivované názory na pôvod Slovanov ožili za tretej ríše v súlade s nacistickou teóriou o čistej germánskej rase a s úsilím o rozšírenie germánskeho územia na východ. Slovanskú rasu vyhlásili za menejcennú pre ich spolunažívanie s Avarmi. Podľa tejto teórie Slovania boli do Európy zhananí Avarmi. To

boli všetko účelové teórie a hypotézy, ktoré sa pod tarchou súčasných poznatkov, najmä archeologických, definitívne rozplynuli, aj keď recidívy pretrvávajú.

Obrat v názoroch na pôvod a prehistóriu Slovanov nastal po druhej svetovej vojne zásluhou slovanských archeológov (najmä ruských, poľských, slovenských a českých), ktorí priniesli do názorov na pôvod a začiatky Slovanov zásadný prelom. O pôvode Slovanov na území medzi Labe a Dneprom sa už nepochybuje a územie pôvodu sa rozširuje na juh (okolo stredného Dunaja), na západ po Rýn a na východ po Don a Kaukaz. Otázkou zostáva, odkedy? Úvahy o slovanskom pôvode lužickej kultúry (J. Filip, J. Polílik, T. Lehr-Splawinski), podobne ako o przeworskej, zarubinskej a čer-

VIKTOR TIMURA

K niektorým názorom na pôvod Slovanov

ňachovskej kultúre, popri kultúre karpatských mohýl, kyjevskom, korčakovskom, koločinskom a peňkovskom type kultúry sa bádatelia opatrne vyjadrovali od polovice 20. storočia. Okolo pôvodu a pravlasti Slovanov však zostalo dosť tápania a nejasností do súčasnosti.

Ruskí archeológovia otázky pôvodu Slovanov uvádzajú ako jednu z najzložitejších otázok súčasnosti. Riešia ju dnes odborníci viacerých vied, historici, archeológovia, jazykovedci, antropológovia, etnografi a ďalší odborníci. Množstvo konkrétnych poznatkov je obrovské. Existuje celý rad diskusií, teórií a názorov a každá nová práca niektoré oživuje, od iných kriticky upúšťa. Etnokultúrne procesy formovania Slovanov sú zložité. Nové archeologické poznatky a ich súvislosti s najstaršími písomnými prameňmi (indické Vedy, chetitské tabuľky i poznatky o formovaní gréckej a rímskej antickej spoločnosti) však dnes dávajú celkom jasný obraz o formovaní nielen Slovanov, ale aj ostatných európskych vetiev zo severokaukazskej europidnej čeľade, odkiaľ viedla cesta k súčasným novodobým národom v Európe. Ruskí archeológovia poukazujú na tri základné zóny formovania Slovanov.

Prvou je oblasť východnej Európy späť so severným Pričernomorím a karpatsko-dunajskou oblasťou, spolu s trzcieniecko-komarovskou kultúrou sformovanou na podklade černo-gorskej kultúry a v súvislosti s černo-leskou kultúrou. V skutočnosti zaberali územie od Volgogradu a severného Kaukazu na východe po Transylvánske Karpaty na západe a od Čierneho mora na juhu po strednú Volgu, Ilmenské i Ladožské jazero a východnú časť Baltského mora na severe. V tomto priestore sa formovali skupiny kmeňov od najstarších čias bez väčšieho narušenia do konca 2. tisícročia pred n. l. Na prelome 2. a 1. tisícročia územie medzi Volgou a Donom, od severného Prikaukazska s Kubáňou a stepného pásma severne od Čierneho mora po ústie Dunaja zaberali skýtske a sarmatské kmene. Na severnom pobreží Čierneho mora však súčasne vznikali kolónie gréckych miest. B. A. Rybakov na základe analýzy Herodotovej správy o skýtskych roľníkoch v tejto oblasti došiel k záveru, že išlo o kmene černo-leskej kultúry na Dnepri, ktorí sa odlišovali od Skýtov spô-

sobom života, ako uviedol Herodot o kmeňoch v Podolí a na Volyni. Herodotos ich však považoval za skýtskych roľníkov, pretože nijaké iné etnikum v tejto oblasti antickým historikom nebolo známe. Podľa Rybakova to boli Slovania pod skýtskym vplyvom. Aj L. Niederle ich považoval za Slovanov.

Druhá oblasť je späť s územím, na ktorom sa formovala lužická kultúra na epišnúrovom podklade pod vplyvom stredodunajských bronzových a mohylových kultúr, kultúra popolnicových polí a kurhanov (od Sedmohradska, Podunajskou nížinou okolo Dunaja do Bavorska a do stredného Nemecka po Rýn, Fuldu v Hesensku, Durínsko, Anhalsko so Saskom, Brandenburskom až po Meklenbursko). Vývoj bol komplikovaný formo-

vaním Baltov, expanziou Keltov a od prelomu letopočtov výbojmi germánskych kmeňov.

Podľa P. N. Treťjakova genéza Slovanov začína uprostred rozličných poľnohospodárskych a chovateľských kmeňov v Európe (šnúrová keramika). Začiatok etnogenézy Slovanov a Baltov dáva do šnúrovej keramiky medzi polovicu a koniec 3. tisícročia pred n. l. V dobe bronzovej Slovanom patrila trzcieniecko-komarovská kultúra, z ktorej vyšla černo-leská a belogrudovská kultúra. (Vostočnoslavjanskije plemena, Moskva 1953, s. 191 a 219) Osobitný význam a rozhodujúcu úlohu vo východnej Európe pri formovaní slovanského etnika ruskí archeológovia dávajú do súvislosti so zarubinskou kultúrou sformovanou na podklade černo-leskej a belogrudovskej kultúry, s absorbovaním lužicko-pomoranskej, milogradskej i skýtskej kultúry. (Archeologia SSSR. Slavjane i ich sosedí v prvej polovine I. tysiačelija, Moskva 1993, s. 7 a ď.)

Prenikanie Rimanov v 2. storočí n. l. a zabratie územia Trákov v Bulharsku, Dákov v Rumunsku a gréckych kolónií na severnom pobreží Čierneho mora eliminovalo Skýtov, Sarmatov, Keltov, Dákov i trácke kmene a viedlo k obnoveniu narušenej jednoty slovanského obyvateľstva, ktorá existovala na konci eneolitu v kultúre s lievikovitými pohármi, guľovitých amfor a tripolskej kultúry, ktoré po prekrížení a splynutí vyústili do kultúry šnúrovej keramiky s pokračovaním v epišnúrovom komplexe a bronzových kultúrach.

Významný podiel na integračných procesoch na jazykovom základe v strednej Európe mala lengyelská kultúra (3650-2350), ktorá okrem Karpatskej kotliny (južne po severný Balkán) sa rozšírila na Morave (moravská maľovaná keramika), v Rakúsku, Bavorsku, v Čechách, Sliezsku, v strednom a severovýchodnom Nemecku, kde sa na jej základe a pod jej vplyvom formovala jordanovská kultúra i kultúra lievikovitých pohárov, zasiahla do oberluterbašskej (Bavorsko) a ešte aj do müchshofenskej kultúry v Rakúsku a Bavorsku, prenikla na poľské územie k Visle do samboreckej (krakovsko-miechovská a sandomierska oblasť) po Rzeszów, spolu s mladšou malickou skupinou) a do Brešć-kujavskej kultúry. Ovplyvnila ešte aj kultúru Chłopice-Veselé. Lengyelská kultúra

vznikla na základe miestnych kultúr lineárnej keramiky a rozšírila sa takmer na rovnakom území ako kultúra lineárnej keramiky (okrem Holandska a Potisia). Súčasne sa formovala prvá civilizácia v strednej Európe - civilizácia kruhových stavieb - rondelov. Vo východnej Európe jej odpovedala tripolská civilizácia nielen čo do času, ale aj čo do úlohy v integračných procesoch. V západnej Európe to bola civilizácia megalitov.

Podobný význam a vplyv na vývoj vo východnom Poľsku mali kultúry polgárskeho komplexu rozšírené v Potisi, ktoré sú súčasne a príbuzné lengyelskej kultúre. Kultúra šnúrovej keramiky (2800/2700-2300) sa rozšírila na západe do stredného a južného Nemecka po Zürišské a Bodamské jazero. Menšie skupiny prenikli do Šle-

svicko-Holštýnska, na Jutsky polostrov, do južnej Škandinávie i do západnej Európy (severné Francúzsko: Bretaň - Veneti, Normandia - Venelovia, Parížska panva), aj keď tam významnejšie neovplyvnili ďalší etnokultúrny vývoj, ako v strednej Európe. Archeologické poznatky potvrdzujú prelínanie etnokultúrnych komplexov a ich spoločenstiev vo východnej a strednej Európe z oveľa skoršej doby (postarchaické a protohistorické árijsko-venetské obdobie, tiež protoslovanské) a siaha až do archaického obdobia - gravettien, epigravettien, tardigravettien i ďalej do minulosti).

Keby slovanské obyvateľstvo už v dobe kultúry šnúrovej keramiky nemalo sformovaný vlastný jazyk, ktorý sa utváral od konca doby ľadovej, ale najmä v protohistorickom árijsko-venetskom období (5.-3. tisícročie pred n. l.) a neuchovalo si po celý čas rozhodujúcu etnokultúrnu a jazykovú prevahu na celom území od horného a stredného Rýna, stredného a južného Nemecka s Bavorskom a Badensko-Württemberskom, na severe od východného Nemecka (Labe a Saale), ktorá sa na juhu od horného a stredného Dunaja tiahla ďalej na východ cez Rumunsko severným Pričernomorím, na severe po horný a stredný tok Volgy a Baltské more, podľa toho by asimilácii kmeňom, ktoré sa na jeho územie včlenili (Skýti, Sarmati, Kelti, Trákovia, Dákovia, Germáni a iné). Skýti, Sarmati, Kelti a geto-dácke zoskupenie na čas sice získali dominantné postavenie, ale vždy iba na časti a nikdy nie na celom území, na ktorom sa dlhodobo utvárali Slovania. Tieto skupiny sa postupne rozplynuli v osídlení s prevládajúcim slovanským obyvateľstvom, podobne, ako podľa hli asimilácii Árijci v Indii, či Chetiti a ďalšie kmene v Prednej Ázii i skupiny šnúrovej keramiky, ktoré prenikli do Škandinávie a do západnej Európy. Niekde po nich zostali názvy (Veneti v Bretani a severnom Taliansku, Venetulani v Láciu, Venelovia v Normandii, Venoni - Venotania v Noriku, Vindelikovia pri Bodamskom jazere a pod.), niekde zanechali písomné pamiatky (Árijci v Indii - Vedy a Chetiti v Malej Ázii), inokedy po nich nezostali nijaké stopy. Keby na území strednej a východnej Európy slovanské obyvateľstvo, nemalo a neudržalo si rozhodujúcu prevahu s príbuzným jazykom, pohltili by ho a asimilovali iné etniká.

Ruskí archeológovia sa v súčasnosti pridržiavajú niekoľkých hypotéz vzniku a pôvodu Slovanov medzi Odrou, Vislou a Dneprom. Základom sú publikácie P. N. Treťjakova (1966) a V. V. Sedova (1979). Z 1. tisícročia pred n. l. sú dobre zmapované územia osídlené Slovanmi vo východnej Európe, vzájomné prelínanie kultúr a kmeňových spoločenstiev, vzťahy so susedmi, úroveň rozvoja hospodárstva, spoločenské usporiadanie, obyčaje a mytológia. Vychádzajú z toho, že každý národ (etnicita) vytvára svoju materiálnu a duchovnú kultúru, vrátane zvykov a tradícií, ktorých sa konzervatívne pridržiava. Ak národ (etnicita) prestane produkovať svoju kultúru, zaniká ako samostatný etnický subjekt (N. N. Čebokarov - 1971). Zložitosť etnogenetických procesov vyplýva z toho, že po celú dobu prebiehali vnútorné migrácie, presídľovanie a kolonizácia oblastí s mnohými asimiláciami nového, alebo pôvodného obyvateľstva a vznikali nové spoločenstvá (B. A. Rybakov, V. P. Alexeiev, J. V. Brumlej). Tým sa však nemenili etnické osídlenia postupne sa formujúce zo severokaukazskej čeľadi diferencovaním na protovetve a vetve, ktoré pri neustálych vnútorných migráciách väčších alebo menších skupín formovali na veľkom území spoločný príbuzný jazyk.

Archeológovia majú sklon každú migračnú skupinu, ktorá po sebe zanechala kultúru alebo nejaké stopy považovať za samostatné etnikum, odlišné od ostatných a každé etnikum by malo mať nielen svoju kultúru, ale aj jazyk. Skutočnosť je však celkom iná. V Európe sa zo severokaukazskej europidnej čeľade vyčlenili tri samostatné vetvy (západoeurópska - keltská, severoeurópska - germánska a stredovýchodoeurópska - slovanská, inou bola stredomorská civilizácia formovaná na južnom a severnom pobreží Stredozemného mora) so spoločným alebo príbuzným jazykom, po dotvorení druhej signálnej sústavy a nadobudnutí jazykovej kompetencie na konci poslednej doby ľadovej. Pri migráciách, ktoré sú po poslednej dobe ľadovej archeologicky doložené, dochádzalo k neustálej integrácii spoločenstiev na základe jazykovej reintegrácii. Ináč by objavenie sa Slovanov na obrovskom území strednej a východnej Európy so spoločným jazykom muselo byť nepochopiteľným zázrakom.

B. A. Rybakov kladie procesy zjednocovania a asimilácie cudzorodých skupín od trzcieniecko-komarovskej kultúry (od 15.-12. storočia pred n. l.) až dočasnej przeworskej a zarubinskej kultúry (2. storočie pred n. l. až 5. storočie n. l.), ktoré pokračovalo až do rozenia Slovanov (6.-7. storočie n. l.) do nových priestorov s aktívnym vstupom do historických udalostí európskych dejín. Jednota obyvateľstva v strednej a východnej Európe od Rýna po ohyb Donu západne od Volgogradu a ďalej po Volge do Kaspického mora a na Kaukaz sa reintegrovala v dobe šnúrovej keramiky (2800-2500 rokov pred n. l.), ktorá je výrazom tejto jednoty. Začiatok formovania európskych protovetiev je v neolite. Formovali sa v zložitých etnokultúrnych procesoch zjednocovaním rozličných, viac alebo menej integrálnych skupín prevrstvovaním a asimiláciou medzi 5. až 3. tisícročím pred n. l. Rozhodujúcim bolo utváranie spoločného príbuzného jazyka na území, ktoré príslušná protovetva zaujala (západoeurópska - protokeltská, severoeurópska - protogermánska a východo-stredoeurópska - protoslavanská), s utváraním aj spoločnej alebo podobnej mytológie. Na tom nič nemení skutočnosť, že v dlhodobom procese vývoja do seba integrovala a asimilovala roz-

manité skupiny, ktoré sa na jej územie včlenili. Nové skupiny podnietili vznik nových kultúr, nemohli však prevrstviť a pohltiť základnú masu vetvy s príbuzným dorozumievacím prostriedkom - jazykom a duchovnou tradíciou - mytológiu aj preto, lebo pôvodne, geneticky vyšli tiež zo spoločnej severokaukaskkej európskej čeľade. V treťom tisícročí sa prelínajú a syntézou stredoeurópskej civilizácie (kruhových stavieb - rondelov s kultúrou lievikovitých pohárov, guľovitých amfor a lengyelskej kultúry a polgárskeho komplexu) a východoeurópskej tripolskej civilizácie, Árijcov s Venetmi (kultúra šnúrovej keramiky) slovanská protovetva dozrela vo vývoji z protovetvy na vetvu Slovanov.

V ďalšom vývoji hlavnú úlohu zohrávalo vytváranie zväzkov a zväzov rozličných skupín kmeňov, s postupnou integráciou a asimiláciou (P. N. Treťjakov). Svojím pôvodom neexistujú čisté národy (ani kmene a rody). Archeologické kultúry sa menia súčasne s migráciami. Niektoré si uchovávajú svoje tradície a iba postupne priberajú nové kultúrne prvky bez toho, aby menili svoj etnos. Na druhej strane hoci sa kultúra vyvíjala, prijímala nové populácie a udržala si svoje črty, ešte si nesvedčí o uchovaní pôvodnej etnicity. (Archeologia SSSR. Slavjane i ich sosedí v prvej polovine I. tysiačletija, Moskva 1993, s. 3-10) Typickým príkladom je vývoj na dolnom toku Dunaja, kde sa medzi pôvodné obyvateľstvo najprv včlenili neolitickí roľníci z juhovýchodu (z Anatólie alebo od Čierneho mora), vniesli medzi obyvateľstvo nové prvky, ale postupne sa v 3. tisícročí začali strácať v súvislosti s presunom skupín rozpadávajúcej sa tripolskej kultúry z východnej Európy na západ a juhozápad. Trácke kultúry okolo dolného Dunaja s tráckym osídlením v tom čase zanikajú (bolgrad-aldenská kultúra). Trácke etnikum sa uchovalo na Hornotráckej nížine na dnešnom bulharskom území, v Macedónsku a v severovýchodnej Trácii. Trácke kmene znova prekročili Dunaj na dolnom toku pod tlakom 1. vlny veľkého sťahovania národov doby bronzovej, pokiaľ sa nepridali k expanzii ako Frýgovia, Vitíni a ďalšie trácke kmene. Neprekročili však Dunaj na strednom toku ani balkánsku Moravu a Olt v Rumunsku na západ. Po porážke getodáckeho zoskupenia Rimani v juhovýchodnej Európe zanikli.

V názoroch na etnogenézu Slovanov pokročil V. V. Sedov (v rokoch 1969-1979). Začiatky Slovanov spája s kultúrou popolnicových polí. Lužickú a pomorskú kultúru, z ktorých kultúra popolnicových polí podľa neho vyšla, nepovažoval ešte za slovanskú, ale ľud popolnicových polí označil za Slovanov. Žiaľ, nevedel, aké etnické označenie v takom prípade odpovedá nositeľom lužickej a pomorskej kultúry. Po ňom nasledovali ďalšie výskumy a s nimi prichádzali nové názory (B. A. Rybakov, J. Eisner, B. Chropovský, J. Vladár, V. Furmánec, P. N. Treťjakov, V. D. Baran, K. Godłowski, V. Henzel, T. Kolník, J. Poulík, Z. Klanica, Z. Vaňa a celý rad ďalších). Pozornosť si zaslúžia dva názory. Prvým je názor poľských bádateľov W. Kóčku a K. Tymienieckého, podľa ktorého polabské oblasti neboli poznamenané germánskym substrátom a že slovanskí Lugiovia už vo časom rímskom období prešli do severovýchodných Čiech z poľského územia. Druhý ná-

zor patrí ruským antropológom T. I. Alexejevovej a V. P. Alexejevovi, podľa ktorých za východisko vývoja Slovanov po stránke antropologickej treba považovať morfologické črty ľudu kultúry so šnúrovou keramikou a ľudu so zvoncovými pohármi na území Čiech a v Porýni. (Z. Klanica: Počátky slovanského osídlení našich zemí, Praha 1986, s. 46-47) Pokiaľ ide o ľud zvoncových pohárov, nositelia tejto kultúry antropologicky nie sú európskeho typu a ich pôvod je pravdepodobne v Afrike. Myšlienku, že za východisko antropologického typu Slovanov treba považovať ľud kultúry so šnúrovou keramikou významne podporuje názor P. N. Treťjakova, že začiatok etnogenézy Slovanov a Baltov je v kultúre šnúrovej keramiky, vrátane stepného pásma, hoci dominantné postavenie na ňom od polovice 1. tisícročia pred n. l. patrilo skýtskym, sarmatským a ďalším kočovníkom zo Strednej Ázie, ktoré sa rozplynuli v slovanskom etniku. (Archeologia SSSR. Slavjane i ich sosedí v prvej polovine I. tysiačletija, Moskva 1993, s. 7 a d.) V bronzovej dobe Slovanom patrila podľa neho trzcieniecko-komarovská kultúra. Z nej, na pôvodných sídliskách lužicko-pomorskej kultúry, sa sformovala černoľská a belogradovská kultúra.

Do problému o pôvode a prehistórii vstúpila lingvistika. O. N. Trubačev na základe slovanskej hydronymiky sa dostal do 2. tisícročia pred n. l., kde je podľa neho treba hľadať začiatok vyčlenenia Praslovanov z ostatnej masy populácie. Argumentuje tým, že trzcieniecka kultúra územím rozšírenia odpovedá przeworskej a zarubińskiej kultúry, bez ohľadu na časový rozdiel medzi týmito kultúrami (rozdiel je 9 storočí). Pravlasť Slovanov a prvotné sídla je preto podľa neho treba dávať do súvislosti s trzcieniecko-komarovskou kultúrou. (Z. Klanica: Počátky slovanského osídlení našich zemí, Praha 1986, s. 29) O. N. Trubačev výskumom slovanskej topomastiky a hydronymiky priniesol zaujímavé poznatky a revolučné názory na pôvod a prehistóriu Slovanov, ktoré často vyvolávali nesúhlas a polemiky. Podobný výskum viedol poľský bádateľ S. Raspond. Ale to už je iný problém, ktorý vstupuje do problematiky etnogenézy a pôvodu Slovanov.

Prof. MUDr. Karol Virsík, DrSc. (nar. 25. august 1915, Malacky, zomrel 21. 12. 2009 v Bratislave) je slovenská osobnosť novodobej medicíny. V roku 1952 bol poverený vybudovaním tuberkulózneho dispenzáru v Podunaských Biskupiciach - v súčasnosti celok pod názvom Národný ústav tuberkulózy a respiračných chorôb (NUTaRCH), ktorého bol riaditeľom, no po emigrácii jeho detí roku 1984 bol vyhodnený a označený za „agenta Vatikánu“. Zlepšenie starostlivosti o pacientov s pľúcnymi och-

reniami sa venoval viac ako 50 rokov. Uverejnil viac ako 260 odborných prác v domacej a zahraničnej literatúre, je autorom alebo spoluautorom 21 knižných publikácií. Prezident SR udelil Karolovi Virsíkovovi štátne vyznamenanie Pribinov kríž I. triedy za mimoriadne významné zásluhy v oblasti medicíny. Od počiatku bol stálym čitateľom a sympatizantom Kultúry a patril k okruhu našich blízkych priateľov. Jeho múdrosť a láskavosť, kombinovaná s hlbokým vlastenectvom, nám zostanú v srdci naveky.

TEODOR KRIŽKA

Chvála bolesti

Za profesorom MUDr. Karolom Virsíkom, DrSc

*Aj keď ma tvoja ruka nepodoprie
a padnem z nôh
späť k plaču batoliat,
poďakujem ti, Pane,
za nedobré.*

*Lahké je predsa
dobru ďakovať.*

*Ústami, ktoré možno iba zmlknú,
poďakujem ti,
aj keď s obavou,
že zjavil si mi
popri kocke cukru
aj pleskot biča
blízko nad hlavou.*

*Sám nechal si si
telo pribiť na kríž.
Tvoja krv svieti
ako v nebi hore nach.
Pochválená buď bolesť,
ktorá šľachtíš,*

*lámajúc pýchu
v ľudských kolenách.*

profesor MUDr. Karol Virsík, DrSc

*Pre nás to prišlo
ako každý úder z tmy*

*- aj keď čakany
Pre neho
možno*

úder z milosti

- žiadaný..

*

*Kolko ráz klopal
vrúcnou modlitbou
zúfalý otec
na tichom zamknuté brány?*

*Kolko ráz
keď stratil svoje deti
v tej nekonečnej tme
- kde už len viera svieti?*

*

*On, ktorý toľkým vrátil dych
ktorý trpel
- aj za trpiacich
tvrdo osudom skúšaný
kolko ráz on sám*

Odišiel s Hippokratom

(za prof. MUDr. Karol P. Virsíkom, DrSc.)

*vošiel osudu do rany
aby ho zrazil
- na kolená!?*

*

*Kruto a dlho
trpela pred ním
- žena ním vyvolená
jeho najmilšia
a najkrajšia aj bez ozdôb
na celý život
- až po hrob...*

*

*Mladá a silná dcéra
„princezná“
vyhasla v pasci smrti...
Osud sa však aj po tom
do temnôt rútil
a syn*

*- sršiaci životom
sa za ňou vydal
na nenávratnú púť...*

*

*Dá sa s tým vôbec vyrovnat'
a možno na to zabudnúť?!*

*

*Ranený otec
na tu otázku
- do seba hľadiac vravieval
„Nuž čo... Boh dal - Boh vzal...“*

*

*Odišiel od nás
- ku svojim
je márne o tom bádat'
sú hodnoty
čo nevyvážiš zlatom
preto
odišiel s Hippokratom
ľudskosť
a svoje deti hľadať...*

VILIAM HORNÁČEK

KULTÚRA

dvojtyždenník závislý od etiky

Vydáva Factum bonum, spol. s r. o. - Adresa vydavateľstva a redakcie: Sološnická 41, 841 04 Bratislava. Tel./fax: 02/654 12 388.

Redakčná rada: Július Binder (predseda), Anton Hlinka, Richard Marsina, Tibor Kovalik (Kanada), Vladimír Kubovčík. - Šéfredaktor: Teodor Križka. - Cena jedného čísla je 1,00 € - Stánkový predaj: Mediaprint-Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a. s.,

Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P.O.BOX 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk. - Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 - Registračné číslo EV 757/08. - Nevyžiadané rukopisy nevraciam. E-mail: redakcia@kultura-fb.sk - www.kultura-fb.sk - Tento ročník vychádza s príspevkom Ministerstva kultúry SR - ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Narodením Ježiša Krista, podľa evanjelia sv. Jána, „Slovo sa stalo telom a prebývalo medzi nami“ (Ján 1.14).

Sviatok tohto veľkého zázraku, v ktorom Slovo sa stalo telom, sa nazýva Christmas (doslova 'paschálna večera Kristova') v angličtine, Noël (bežne odvodzované z latinského nātālis 'narodenie'; pravdepodobnejšie však s významom 'slovo Boha El') vo francúzštine, Bože Narodzenie v poľštine, Roždestvo ('narodenie') v ruštine, Božić (božie dieťaťko, Ježiško) v Chorvátčine, Navidad ('narodenie') v španielčine, Natal ('narodenie') v portugalčine a Festum nativitatī Christi ('sviatok narodenia Krista') v latinčine.

Každý z týchto názvov (mimo angličtiny) sa vzťahuje na narodenie Krista, zatiaľ čo anglické Christmas sa celkom podivne odkazuje na jeho Poslednú večeru. Len stredoeurópski Sloveni (dnes zvaní Slovákmi) a z nich vzišli Česi sa v tomto smere líšia. Tento sviatok volajú Vianoce a Vánoce, každý po svojom. Germanofilistická etymológia odvodzuje Vánoce zo starogermánskeho wānahten, 'svätá noc', ale to je prítiahnuté za vlasy

VIANOCE, ZÁZRAK SLOVA

S prekvapením však zisťujeme, že slovenské Vianoce majú svojho skoro identického fonologického dvojníka a predchodcu v tamilčine (v dravidskom jazyku južnej Indie), kde viyan-ósai, vyslovované 'vianose' alebo 'vianoce' znamená doslova 'zázrak Slova'. Tento význam tamilsko/slovenského slova vianoce je až prekvapivo presným popisom slov z kresťanského evanjelia sv. Jána: „Slovo sa stalo telom“ (Ján 1.14), a predsa toto tamilské slovo vianoce nemohlo sa dostať do stredoeurópskeho jazyka, akým je slovenčina, v pokristovej dobe.

Jediným možným časom, keď toto slovo sa tam dostať mohlo, bola doba bronzová (3000 - 500 pr. Kr.), kedy historická, lingvistická a archeologická evidencia dokumentuje značný rozsah obchodných kontaktov medzi dravidskou Indiou a cín a zlato produkujúcou zemou Slovenov (etymologicky explicitnejšie Sloveniov) v Karpatských horách. Počiatky týchto kontaktov sa spájajú s najstaršími jantárovými cestami, ktoré viedli zo Sembie a iných Pobalt-

ských zemí cez starodávne Slovenikam (Slovensko) na juh do Grécka a Egypta a na východ do Indie.

Dôsledkom tohto objavu je zistenie, že koncept Ježišovho zázračného narodenia v ľudskej podobe bol teologicky známy starobylým Dravidom dávno predtým, a preto nebola vôbec náhoda, že božskú podstatu Ježiša odhalili Židom po prvý raz (Epiphany) Magovia, čiže „Mudrci (alebo astrológovia) z Východu,“ teda najpravdepodobnejšie z Indie. Toto chápanie podporujú indické a elamito-perzské mená Mágov (Gašpar, Melicher a Baltazar) ako aj dosvedčenie rímskeho historika zo 4. storočia, Ammiana Marcelina, ktorý slúžil v armáde v Perzii a ktorý písal, že Magovia Perzie zakladali svoju múdrosť na múdrosť Brahmanov Indie. Ptolemaeus (AD 150) poznal učencov - astronómov Indie pod menom 'Brahmanskí mágovia' („Brachmani Magi“). To isté potvrdzuje aj portugalský básnik 17. storočia Luis de Camões, ktorý strávil nejakú dobu v Goe a identifikoval mágov s indickými Brahmanmi. Slovenské slovo mágia je toho istého pôvodu.

Dravidské obchodné kontakty pravdepodobne spôsobili, že sa koncept zázraku Slova (Vianoce) stal známym aj Slovenom v strednej Európe. Z tohto dôvodu, keď kresťanstvo prišlo do slovenských (čiže Slovenom príbuzných, neskoršie slovanských) zemí o tisícročia neskôr, padlo tam na úrodnú pôdu. Medzi nimi kresťanstvo naviazalo na podobné, ale prastaré tradície. A zatiaľ čo novopokrstení Rimania slávil Kristove narodenie na deň zimného slnovratu a od roku 336 po Kr. 25. decembra, Sloveni pokračovali v jeho oslavách dravidským spôsobom, po prvom plnom mesiaci (amavasai) Nového roku, okolo 6. januára, s ktorým dátumom sa spája príchod Troch kráľov z Indie do Jeruzalema a Bethlehemu, kde zjavili Židom božskú podstatu Ježiša Krista (Epiphany). Ruská ortodoxná Cirkev dodnes slávi Vianoce týmto spôsobom.

Boh, s ktorým bol zázrak Slova pôvodne spojený, bol dravidský Šiva a jeho slovenský variant Šiva. Šiva ovládal večné Slovo, zvané Veda (scientia, science) v indických a slovenských jazykoch, a bol schopný toto Slovo zá-

CYRIL A. HROMNÍK

Vianoce

Predpovedal starodávny slovenský svet príchod Krista?

zračne premeniť na realitu. (Sayana's Rg Veda Bhašya)

Práve taký zázrak sa stal, keď anjel Pána zvestoval Panne Márii: „Duch Svätý zostúpi na teba, a moc Najvyššieho Ťa zatóni. A tak dieťa bude svätým a bude sa volať Synom Božím“ (Luk 1.26-37). A Mária počala Ježiša z Ducha Svätého (Mat 1.21-22), vykonajúc tak veľký zázrak Slova.

*Takto sa spieva v jednej koledě:
„Slovo je vtelené,
ale zostáva na Výsostiach.“*

VIANOČNÁ JEDLIČKA

Zatónenie Márie Duchom Svätým bolo tým najväčším požehnaním, po akom mohla ľudská bytosť čo i len túžiť, a preto sa kresťania modlia: „Požehnaná si medzi ženami a požehnaný je plod života tvojho, Ježiš.“

Ale Mária bola „hlboko vzrušená“ (Luk 1.29) a vyľakaná, keď počula anjela, a bezpochyby jej vlasy vstali dupkom. V dravidských a všeobecne hinduistických chrámových spevoch a v modlitbách naježenie sa vlasov symbolizuje zostup božieho požehnanie na oddaných a prítomnosť Šivu v ich strede.

Tamilské slovo pre naježenie sa vlasov a iných vecí, ako napríklad srsti alebo ostrých ihličiek na stromoch, je koi - zjavne príbuzné slovenské slovo chvoj popisuje naježené vetvičky ihličnatých stromov.

Zároveň najobľúbenejším vianočným stromčekom Slovenov (Slovákov) je „naježená“ ihličnatá jedlička, dokonca v príbuznom poľskom jazyku vianočný stromček sa volá choinka.

Kruh sauzatvára, neponecháva žiadnu pochybnosť o tom, že Dravidi, a po nich aj Sloveni (Slováci a iní Slovania, medzi nimi Česi a Poliaci), poznali a oslavovali Vianočné sviatky zázraku Slova, ktorý sa pre kresťanov uskutočnil z moci Ducha Svätého v podobe narodenia Ježiša Krista, a to o 2 - 3 tisícročia skôr, a tento sviatok nazývali výstižne popisným dravido-slovenským slovom Vianoce.

Vedomí si zázraku Slova v krajine pokrytej „naježenými“ ihličnatými lesmi, Sloveni zrejme používali malé ihličnaté stromčeky, aby nimi zvestovali a symbolizovali zostup Boha na zem a jeho prebývanie medzi nimi. Toto rozpoznanie pridáva hlbší význam a väčšiu historickosť podstate Vianoc, význam podaný slovom Vianoce (zázrak Slova). Nanešťastie, tento význam aj sami Sloveni už dávno pozabudli.

Hlavným dôsledkom Vianoc je milosť Božia, že môžeme byť „znovu zrodení“ (Ján 3.3), že môžeme byť „zrodení zhora“ (Ján 3.7), „zrodení z Ducha“ (Ján 3.8). Avšak byť zrodený z Ducha nie je možné bez smrti toho „čo sa narodilo z tela“ (Ján 3.6).

Preto, keď Sloveni umrú telesnou smrťou a sú pochovaní, vence z „naježenej“ jedličky alebo smrečiny zvané chvoj alebo choj a chojina pozostali kladú na ich hroby. Tieto ihličnaté vence symbolizujú a predpovedajú nové zrodenie sa z Ducha, pretože „čo sa narodilo z Ducha, je duch“ (Ján 3.6). Ježiš, aj keď zrodený z Márie, bol splodený Duchom Svätým, a preto bol súčasne Bohom aj človekom, čiže Boho-človekom.

Týmto objavom sú odstavené divoké teórie, že vianočný stromček pochádza z nedávneho zvyku Nemcov, ktorý je však bez akéhokoľvek teologického obsahu. Práve naopak, vianočný stromček alebo choi/chvoj je prastarý, dravido-slovenský a nesie hlboký duchovný a náboženský význam. Poznanie tohto významu by malo obohatiť vianočný zážitok duchovného znovuzrodenia nielen pre slovenských a poľských katolíkov, ale aj pre kresťanov po celom svete.

Francúzske slovo Noël pre 'Vianoce' potvrdzuje vyššie uvedené vysvetlenie Vianoc a ich hlavného symbolu, ihličnatého vianočného stromčeka. Vianočný stromček sa vždy osvetľuje tucami sviečok (v dnešnej dobe elektrických), a francúzsky Noël, odvodený z dravidských jazykov (>notiel), znamená 'Slovo Boha Svetla'. V epištole sv. Jána 8.12 čítame: „Potom im zase hovo-

ril Ježiš: a riekol: Ja som SVETLO SVETA. Ten, kto mňa nasleduje, nebude chodiť vo tme, ale bude mať SVETLO ŽIVOTA.“ V tomto svetle je tiež ľahko vidieť, prečo francúzske Noël znamená aj 'vianočné koledy' - tzn. piesne na oslavu Zázraku Slova. Slovenské (aj české) slovo koleda, koledy (plur.), v spíšskom nárečí koľady, pre francúzske Noël a anglické carol(s), je tiež dravidského pôvodu (> koladdi) a doslova popisuje piesne spievané na oslavu novonarodeného kráľa ako kráľovské chválospevy. Najneskoršie od 13. storočia tieto chválospevy sa spievali počas každoročných návštev kňaza v domoch jeho farníkov, keď udeľoval požehnanie domu a jeho katolíckym obyvateľom pred vianočným stromčekom osvetleným sviečkami. V niektorých oblastiach široko definovanej krajiny Slovenov (Poľsko, Rusko) celý vianočný sviatok sa nazýva Koledou.

*„Prišli chudí pastuškové
Zpívali jsou chvály nové [koledy]
Vítej nám andělský králi
Tebe jsme o vše žádali
Děťátko.“*

Celkom zjavným záverom vyvedeným z vyššie uvedenej evidencie je, že koncepcia Vianoc, teda sviatku 'Zázraku Slova', bola známa Dravidom už dávno v rannej bronzovej dobe a odtiaľ sa rozšírila pozdĺž jantárových a cínových ciest až k Sloveniom/Slovenom (Slovákum a Čechom) dávno pred narodením Krista Pána. Tradícia spájania ihličnatého stromu s ňou mohla sa započat' medzi dravidskými posvätnými mužmi v zasnežených a jedličkami pokrytých Himalájach, ale rovnako mohla sa zrodiť v „naježených“ ihličnatých lesoch starého Slovenikam - Slovenskej zeme v srdci Európy. Odtiaľ sa táto tradícia rozšírila k ostatným, v širokom slova zmysle slovenským (slovenským) národom, ako aj k Nemcom, k nordickým národom a do zvyšnej časti Európy, kde termín Vianoce je celkom neznámy.

Dr. CYRIL A. HROMNÍK, rodák z Hrabušic, afrikanista žijúci v Kapskom Meste v JAR, je americký historik slovenského pôvodu a pracuje na projekte s cieľom objaviť pôvod Quenov (Otentottu alebo Hottentottov) a bantuský hovoriacich ľudí Afriky. Otázka pôvodu Slovenov a Židov je tiež predmetom jeho záujmu.

